

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

1. až 3. čtvrtletí 2018

souhrnná data o České republice

Praha, 21. 12. 2018

Kód publikace: 320193-18

Č. j.: CSU – 02744/2018-01

Pořadové číslo v roce: 3

Zpracoval: odbor Kancelář předsedy, oddělení svodných analýz

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Kontaktní osoba: Karolína Zábojníková, e-mail: karolina.sukupova@czso.cz

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservis hk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Shnutí	4
2. Souhrnná výkonnost.....	5
3. Výkonnost odvětví	9
4. Vnější vztahy	15
5. Ceny	17
6. Trh práce	21
7. Měnové podmínky	25
8. Státní rozpočet.....	27

Zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této publikaci pocházejí ze 14. prosince 2018.

1. Shrnutí

- Meziroční růst hrubého domácího produktu (HDP) ve 3. čtvrtletí 2018 setrval na hodnotě 2,4 %¹. Podobně jako v předchozím kvartálu dynamiku táhla silná domácí poptávka. Výrazně rostly výdaje na spotřebu domácností i sektoru vládních institucí. Silný impulz domácí poptávce dávala i investiční aktivita. Na druhé straně část tohoto nárůstu stimulovala i dovoz, což následně snižovalo přebytek bilance zahraničního obchodu. Oproti předchozímu čtvrtletí se HDP zvýšil o 0,6 %. V Evropské unii pokračovalo zpomalování dynamiky, když meziroční nárůst HDP činil 1,9 %. Hrubá přidaná hodnota se meziročně zvýšila o 2,4 %. Její dynamiku ovlivnil zejména zpomalení růstu ve zpracovatelském průmyslu. Odvětví služeb setrvala v poměrně silném růstu. Naopak zrychlil růst produkce ve stavebnictví.
- Meziroční dynamika zahraničního obchodu se zbožím byla ve 3. čtvrtletí silnější než v 1. pololetí. Hodnota vývozu vzrostla o 5,7 % (46,6 mld. korun). Pokles vývozu motorových vozidel, který lze sledovat od počátku roku, pokračoval. Naopak stále sílil vývoz počítačů, elektrických a optických přístrojů. Od počátku roku však oslabuje dynamika vývozu do Německa. Hodnota dovozu rostla od počátku roku rychleji než vývoz. To vedlo i k meziročnímu oslabení přebytku bilance zahraničního obchodu o 36,3 mld. korun od začátku roku.
- Spotřebitelské ceny ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 2,4 % a jejich růst oproti počátku roku zrychlil. Rostly zejména ceny bydlení a energií, které jsou hlavním faktorem ovlivňujícím ceny spotřebitelů v letošním roce. Posílil i vliv cen dopravy, které reagovaly na meziroční zvýšení cen ropy. Sezónní vlivy posílily i růst cen rekreací a kultury. Naopak ceny potravin stagnovaly a jejich příspěvek k růstu celkového indexu se výrazně zredukoval. Spotřebitelské ceny v EU rovněž zrychlily meziroční růst. U cen výrobců se ještě výrazněji projevovalo zdražení ropy. Růst cen průmyslových výrobců tak ve 3. čtvrtletí zrychlil na 3,3 %. Poprvé od 2. čtvrtletí 2017 rostly ceny vývozu a dovozu.
- Zatímco v 1. i 2. čtvrtletí počet pracovníků² v ekonomice mezičtvrtletně rostl o 0,6 %, ve 3. čtvrtletí již stagnoval. V letním období se rovněž zastavil pokles obecné míry nezaměstnanosti. Silná poptávka po pracovní síle ale nepolevovala a dostupné zdroje pracovní síly ji nedokázaly uspokojit, což pocítovaly jako bariéru růstu podniky napříč odvětvími ekonomiky. Počet volných pracovních pozic v nabídce úřadů práce rostl navzdory sezónním vlivům nepřetržitě již 22 měsíců. Na konci září 2018 vyšplhal na rekordních 316 tis. míst. Na jedno volné místo připadalo 0,7 uchazeče. Mezi kraji byl mírný převis uchazečů registrován pouze na Ústecku (1,8) a Moravskoslezsku (2,2). Průměrná mzda rostla za tři čtvrtletí meziročně o 8,6 %, její těžiště spočívalo v odvětvích s dominancí veřejného sektoru. Mzdová diferenciace mezi odvětvími či regiony se dále mírně snižovala. Růst kupní síly mezd se oproti loňsku téměř zdvojnásobil (na rekordních 6,3 %).
- Změny měnových podmínek pokračovaly v zaběhnutém kurzu. ČNB nadále zvyšovala základní měnověpolitické sazby, což vedlo ke změnám na mezibankovním trhu, klientské sazby na běžných účtech však zůstaly na technické nule. Mírně se zvýšily úrokové sazby na termínovaných vkladech, což po několika letech propadů oživilo zájem o ně. Pokračoval postupný růst úrokových sazeb na úvěrech domácnostem i podnikům.
- Saldo hospodaření státního rozpočtu (SR) dosáhlo v 1. až 3. čtvrtletí v pokladním plnění výše +16,8 mld. korun. Rozpočtového přebytku bylo v tomto období roku dosaženo již třetím rokem v řadě. Celostátní výběr daňových příjmů (vč. pojistného) docílil nejsilnějšího tempa v současném konjunkturálním období (+8,4 %). Svižně však rostly i celkové výdaje SR (+9,2 %) podpořené na rozdíl od předešlých dvou let silnějšími investicemi. Čerpání prostředků z rozpočtu EU zrychlilo, zvýšily se ale i výdaje na výhradně národní projekty, jež byly v první polovině roku značně utlumené. I tak tvořily letos celkové investice jen 6,0 % všech výdajů SR – třetí nejnižší hodnotu za posledních třináct let. Saldo důchodového účtu skončilo poprvé za posledních deset let přebytkem (v rekordní výši 14,6 mld. korun).

¹ Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Údaje o zaměstnanosti uvedeny v pojetí národních účtů v očištění o sezónní vlivy.

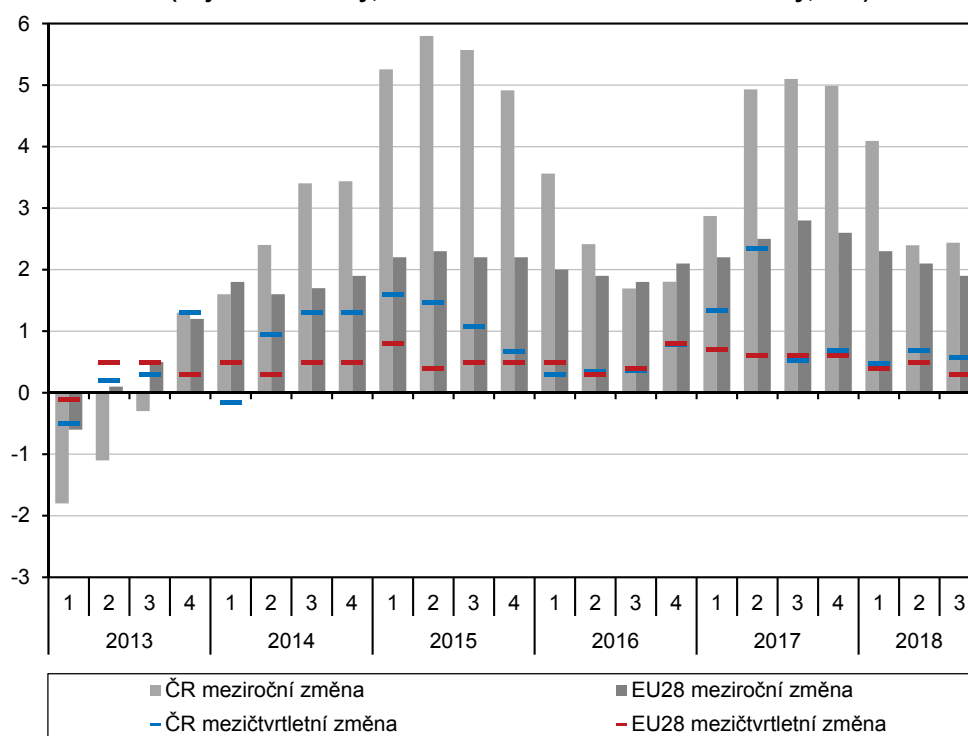

2. Souhrnná výkonnost

Domácí poptávka byla nadále klíčová pro pokračující hospodářský růst.

Ve 3. čtvrtletí 2018 přetrvalo oslabení meziročního růstu hrubého domácího produktu (HDP) české ekonomiky. Ten vzrostl oproti stejnému období minulého roku o 2,4 %³, tedy stejně jako v předchozím kvartálu. Dominantně k růstu přispívala domácí poptávka. Růst nadále z většiny podporovaly výdaje na konečnou spotřebu. Výrazně se zvyšovala i investiční aktivita. Oslabil však příspěvek bilance zahraničního obchodu, zčásti i kvůli tomu, že domácí poptávku pokrýval ve zvýšené míře dovoz. Mezičtvrtletní přírůstek HDP ve 3. kvartálu dosáhl 0,6 %. V blízkosti této úrovně se mezikvartální růst udržuje již pět čtvrtletí. Pozorované zpomalení meziročního růstu tak lze vysvětlit zejména vysokou srovnávací základnou minulého roku. Hrubá přidaná hodnota (HPH) se meziročně zvýšila o 2,4 %. Výrazně k tomu přispíval příznivý vývoj ve stavebnictví i domácí poptávkou stimulovaných službách. Mezičtvrtletně se HPH zvýšila o 0,6 %.

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

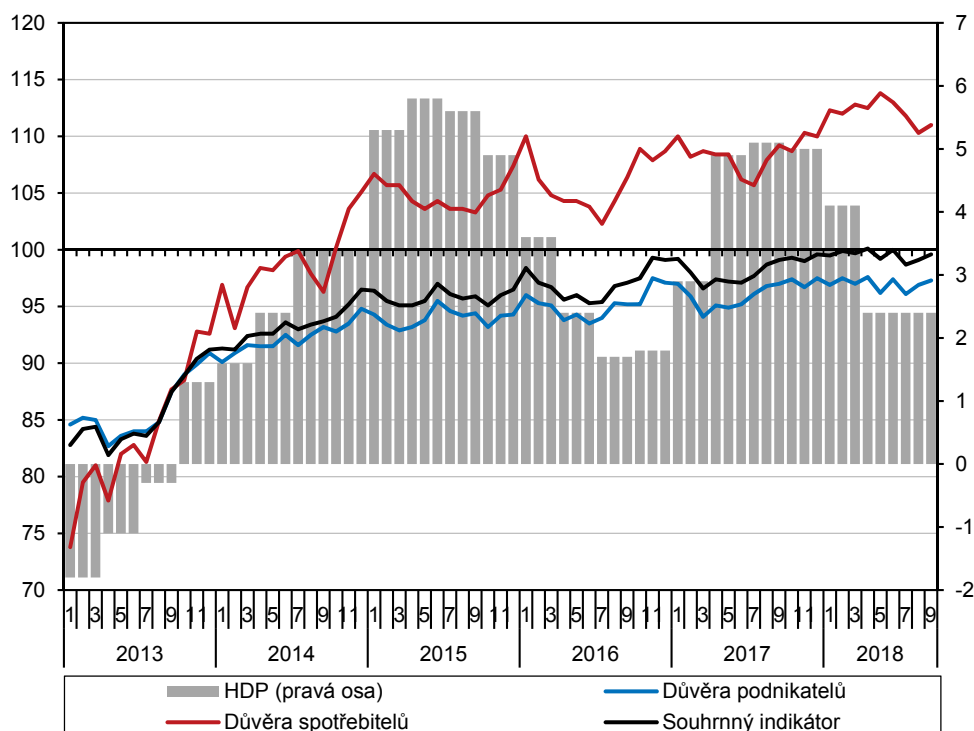
Ke zpomalení růstu došlo i v EU.

Meziroční tempo růstu HDP v Evropské unii od počátku roku zpomaluje, což má vliv i na výkon české ekonomiky, která je významně závislá na zahraničním obchodu. Hrubý domácí produkt v EU ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostl o 1,9 %⁴. Mezičtvrtletní přírůstek rovněž zmírnil (na 0,3 %). Na rozdíl od předchozích čtvrtletí HDP několika zemí mezičtvrtletně poklesl, což naznačuje, že vrchol růstu již byl překonán. Celkové tempo výrazně ovlivnilo zpomalení meziročního růstu v Německu (1,2 %), kde rovněž došlo k mezičtvrtletnímu poklesu o 0,2 %. Nejrychleji⁵ rostl HDP na Maltě (7,9 %), v Polsku (5,7 %) a v Lotyšsku (5,3 %). Nejnižší a zpomalující meziroční dynamiku měl HDP v Itálii (0,7 %), dále v již zmíněném Německu a ve Francii (1,4 %).

³ Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje byly zveřejněny 30. 11. 2018 a zveřejňované údaje budou publikovány 11. 1. 2019.

⁴ Nedostupná data za Bulharsko, Irsko a Lucembursko. Data za Slovensko nejsou očištěna o kalendářní vlivy.

⁵ Vzhledem k vývoji v 1. pololetí (10,2 %, 9,1 %) se dá předpokládat, že po zveřejnění příslušných údajů dosáhne nejvyššího meziročního nárůstu ve 3. čtvrtletí HDP v Irsku.

Graf č. 2 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, meziročně v %, pravá osa) a indikátory důvěry (2005 = 100, levá osa)

Zdroj: ČSÚ

Domácnosti nadále zvyšovaly své výdaje na spotřebu. Jejich dynamiku však překonala spotřeba vládního sektoru.

Výdaje na konečnou spotřebu ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 3,8 %. Domácnosti si udržely poměrně silné tempo růstu výdajů (3,1 %) a k celkovému růstu HDP přispěly 1,0 p. b.⁶ Meziroční dynamiku výrazně ovlivnily i výdaje vládního sektoru, které se zvýšily o 5,3 % (nejvíce od 1. čtvrtletí 2003). Příspěvek k růstu dosáhl rovněž 1,0 p. b. Zejména díky skokovému nárůstu vládních spotřebních výdajů (2,3 %) se celková spotřeba mezičtvrtletně navýšila o 1,2 %. I domácnosti výdaje mezikvartálně posílily (0,8 %). Dynamika spotřeby domácností měla ve velké míře formu statků dlouhodobé spotřeby (meziroční nárůst o 6,2 %⁷). Přes zpomalení se udržel poměrně silný růst u spotřeby zboží střednědobé trvanlivosti. Spotřeba netrvanlivých statků vzrostla o 2,2 % a mírně oslabila i dynamika spotřeby služeb (2,8 %).

Mírné zpomalení meziročního růstu výdajů na mzdy a platy se dalo přičíst i nižšímu nárůstu celkové zaměstnanosti.

Výrazný růst spotřeby domácností byl podpořen pokračujícím zvyšováním jejich výdělků. Celkový objem vyplacených mezd a platů ve 3. čtvrtletí vzrostl o 9,3 %, což je mírně nižší tempo než v 1. pololetí, kdy dynamika překročila 10 %. Výrazněji však zpomalil meziroční růst celkové zaměstnanosti (v osobách), když dosáhl 1,2 %⁸. Přitom celkový počet odpracovaných hodin ve 3. kvartálu rostl silněji než dříve (2,3 %). Vzhledem k výraznějšímu růstu cenové hladiny byl reálný nárůst kupní síly rovněž nižší než v 1. pololetí (6,3 %⁹). Ve zpracovatelském průmyslu, kde je zaměstnáno nejvíce osob, došlo k mírnému zpomalení růstu vyplacených mezd (z 9,0 % na 7,7 %). Vliv mělo i snížení tempa růstu zaměstnanosti na 1,5 % (jedním z důvodů je přitom nedostatek pracovní síly). Podobně zpomalilo meziroční tempo ve skupině obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Ve 3. čtvrtletí zde objem vyplacených mezd meziročně vzrostl o 8,4 % (celková zaměstnanost o 1,5 %). Uvedené obory patří k těm

⁶ Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

⁷ Údaje o spotřebě domácností podle trvanlivosti statků nejsou sezónně očištěny.

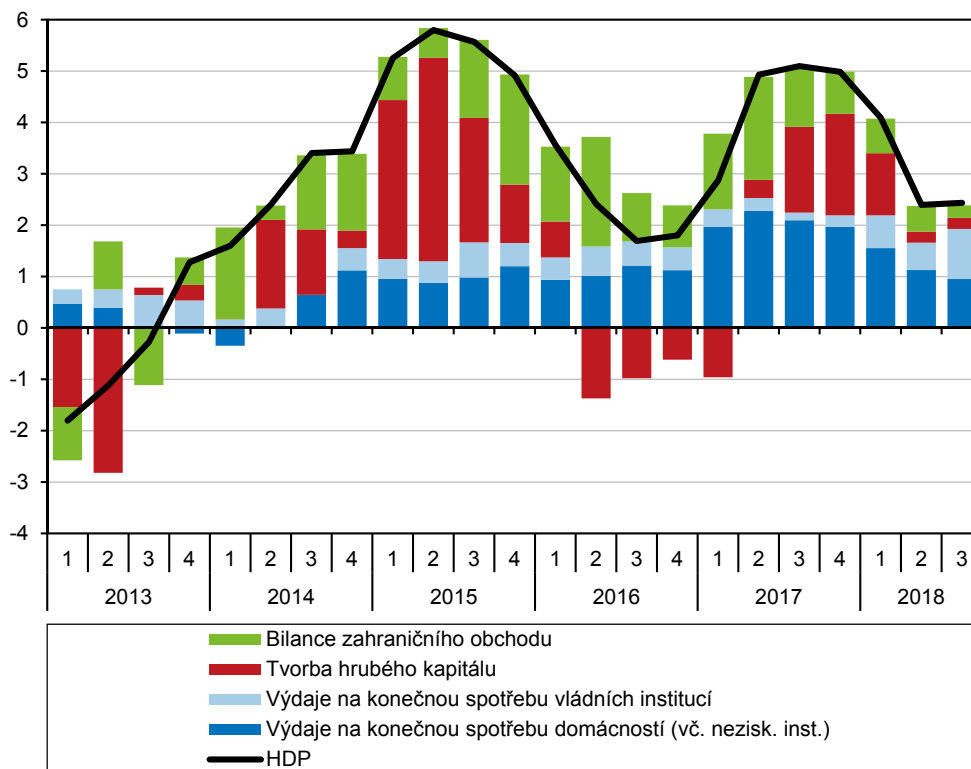
⁸ Zaměstnanost v pojetí národních účtů, údaj o osobách i odpracovaných hodinách je sezónně očištěn.

⁹ Do reálného vyjádření převedeno s využitím deflátoru výdajů na konečnou spotřebu domácností.

s nejnižší úrovní mezd a v poslední době se zde mimo jiné projevilo navýšení minimální mzdy. Mezi odvětvími služeb vévodila mzdovému růstu odvětví s dominancí veřejného sektoru¹⁰, kde růst objemu vyplacených prostředků o 12,9 % podpořilo i zvýšení zaměstnanosti o 2,2 %. Silně rostl objem vyplacených mzdových prostředků v odvětví informační a komunikační činnosti (10,8 %, doprovázeno nárůstem zaměstnanosti o 4,7 %). Situace na trhu nemovitostí se projevila i výrazným nárůstem objemu vyplacených mezd (13,9 % při současném poklesu zaměstnanosti o 1,1 %). Pozitivní vývoj ve stavebnictví vedl i ke zrychlení růstu mezd (vyplacené prostředky se zvýšily o 7,2 %, zaměstnanost klesla o 0,8 %).

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

Zdroj: ČSÚ
*po vyloučení dovozu pro konečné užití

Investiční aktivita výrazně přispívala k růstu HDP.

Tvorba hrubého kapitálu meziročně vzrostla o 3,3 %. Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu, které reprezentují investiční aktivitu v ekonomice, přitom rostly o 9,3 %. Ve směru meziročního poklesu však působila změna zásob, na které se velmi výrazně podepisovala vysoká srovnávací základna minulého roku¹¹ (podobně jako ve 2. čtvrtletí). Z vývoje investiční aktivity podle věcného členění¹² nepřímo vyplývá posílení vládních investičních výdajů (které potvrzuje vývoj výdajů státního rozpočtu). Zrychlila meziroční dynamika investic do ostatních budov a staveb (na 14,4 %). Silný růst si udržely investice do dopravních prostředků a zařízení (11,6 %). Výrazně narostly investice do produktů duševního vlastnictví (9,4 %). Na 6,7 % oslabil přírůstek kapitálových výdajů na ICT a ostatní stroje a zařízení. Po vysokých tempech první poloviny roku oslabil i růst výdajů na obydlí (na 6,4 %).

¹⁰ Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

¹¹ Po celý loňský rok zásoby výrazně meziročně rostly. Ve 3. čtvrtletí roku 2017 dosáhla položka změny zásob více než +14 mld. korun, zatímco letos ve stejném období zásoby mírně poklesly.

¹² Data o věcném členění tvorby hrubého fixního kapitálu nejsou sezónně očištěna.

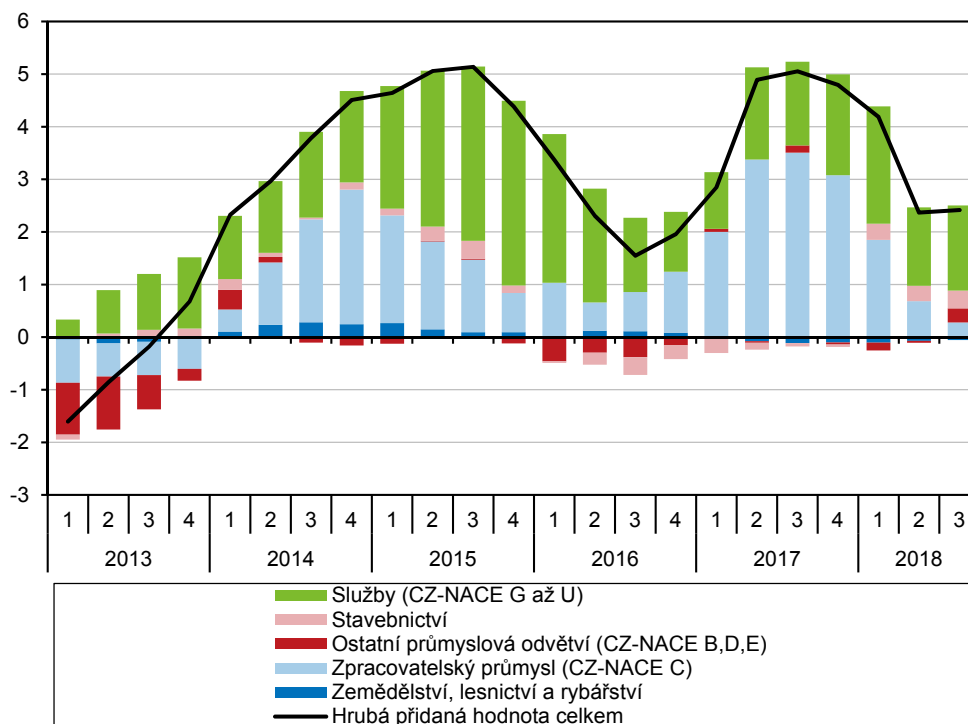
Růst domácí poptávky uspokojoval dovoz. Přebytek bilance zahraničního obchodu tak meziročně klesal.

Pohled na příspěvky k růstu HDP po vyloučení a před vyloučením dovozu pro konečné užití odhaluje, že současný nárůst spotřeby domácností i investiční aktivity je z velké části živěn dovozem. Odečtení dovozu pro konečné užití tak zredukovalo příspěvek spotřeby domácností z 1,5 p. b. na 1,0 p. b. U výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu je redukce ještě výraznější (z 2,3 p. b. na 1,7 p. b.). Bilance zahraničního obchodu tak ve 3. čtvrtletí dosáhla 70,7 mld. korun¹³ a meziročně se snížila o 22,5 mld., zejména kvůli rychle rostoucímu dovozu. Přebytek bilance obchodu se zbožím klesl výrazněji (o 13,5 mld. korun) než přebytek u služeb (9,0 mld.).

Ve 3. čtvrtletí došlo k výrazné redukcí příspěvku zpracovatelského průmyslu k růstu HPH.

Meziroční růst hrubé přidané hodnoty byl z více než poloviny podpořen odvětvími služeb (1,6 p. b.). Skupina obchod, doprava, ubytování a pohostinství k tomu přidala 0,6 p. b. Na druhé straně zde došlo ke zpomalení meziroční dynamiky na 3,3 % a k mezičtvrtletní stagnaci. Shodně 0,3 p. b. pak přispěly informační a komunikační činnosti (růst HPH o 5,7 %) a odvětví s dominancí veřejného sektoru (+2,0 %). Vzhledem ke zpomalení růstu ve zpracovatelském průmyslu na 1,0 % se jeho příspěvek snížil na 0,3 p. b., což je nejméně za poslední pětileté období hospodářského růstu. Na meziroční dynamice zpracovatelského průmyslu se projevovala vysoká srovnávací základna loňského roku, výrazně však zpomalil i mezičtvrtletní růst (0,3 % ve 3. čtvrtletí). Naopak dařilo se stavebnictví, jehož HPH ve 3. čtvrtletí vzrostla o 6,3 % a k celkovému růstu toto odvětví přidalo 0,3 p. b. Kladně k růstu HPH přispěla i ostatní průmyslová odvětví (0,2 p. b.), která v posledních letech spíše stagnovala.

Graf č. 4 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

¹³ Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).

3. Výkonnost odvětví

Za zpomalením růstu HPH během roku 2018 stálo oslabení zahraniční poptávky, jež se promítlo do výkonu tuzemského průmyslu.

HPH rostla nejvyšším tempem v informačních a komunikačních činnostech, ve finančním sektoru a nově též ve stavebnictví.

Na nižších výkonech zemědělství se podepsala slabší úroda hlavních plodin.

Tempo růstu průmyslové produkce se proti loňskému roku snížilo na polovinu. Výrazně k tomu přispěly automobilový a chemický průmysl.

Výkon všech odvětví ekonomiky vyjádřený pomocí hrubé přidané hodnoty (HPH)¹⁴ i přes náznaky zpomalování nadále rostl. Ve 3. čtvrtletí 2018 byl oproti úrovni předchozích tří měsíců o 0,6 % vyšší. Šlo o příznivější výsledek než ve 2. čtvrtletí, kdy růstové tempo dosáhlo bezmála dvouletého minima (0,4 %). Za letošním vývojem stálo zpomalení růstu zahraniční poptávky¹⁵, které se odrazilo primárně na výkonu tuzemského průmyslu. Mezikvartální růst ale přetrvával v tuzemské ekonomice již dvacet dva čtvrtletí v řadě, v úhrnu se za toto období HPH navýšila o 19,6 %.

V úhrnu za tři letošní čtvrtletí HPH meziročně posílila o 3,0 %, v samotném 3. čtvrtletí o 2,4 %. Zatímco v 1. čtvrtletí přispívaly k jejímu růstu zpracovatelský průmysl i služby jako celek zhruba podobným dílem, v následující části roku již výrazně dominovaly služby, neboť vliv zpracovatelského průmyslu byl nejslabší od konce roku 2013. Ve 3. čtvrtletí 2018 činil meziroční růst HPH ve zpracovatelském průmyslu jen 1,0 %. Projevilo se jak oslabení zahraniční poptávky, tak i vliv velmi vysoké loňské základny (kdy růst HPH o 13,1 % byl nejlepším výsledkem po 4. čtvrtletí 2006). Pokles zaznamenal váhově dominantní obor výroby dopravních prostředků (tvořící bezmála čtvrtinu HPH zpracovatelského průmyslu). Dařilo se naopak zejména výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů, dále produkci elektrických zařízení či výrobě kovů a kovodělných výrobků. Na růstu služeb v 1. až 3. čtvrtletí (o 2,9 %) se téměř z poloviny podílelo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Nejsilnější tempo si ale podržely dynamické obory – informační a komunikační činnosti (+6,6 %) i peněžnictví a pojišťovnictví (+5,2 %). Naopak v činnostech v oblasti nemovitostí i ve významném segmentu služeb s dominantní rolí veřejného sektoru přetrvával (podobně jako vloni) nevýrazný růst¹⁶. Zásadní obrat zaznamenalo stavebnictví. Jestliže za celý loňský rok zde HPH o 2,5 % poklesla, v 1. až 3. čtvrtletí 2018 se její růst blížil 6 % (obdobné tempo bylo naposledy zaznamenáno před jedenácti lety). V zemědělství, lesnictví a rybníkářství se loňský pokles HPH letos mírně prohloubil (na 3,3 %), což patrně souviselo se slabšími sklizněmi. Vytrvalé sucho, které kulminovalo v letním období, citelně poznamenalo hektarové výnosy drtivé většiny obilnin¹⁷ (vyjma ovesa, žita a jarní pšenice), okopanin, pícnin, luskovin, chmele či zeleniny. Naopak teplé počasí velmi svědčilo ovocnářství, dařilo se také řepce.

Zvolňování tempa růstu průmyslu potvrzují i podnikové statistiky. Index průmyslové produkce¹⁸ vzrostl v 1. až 3. čtvrtletí meziročně o 3,3 %¹⁹, tedy polovičním tempem než ve stejném období loňského roku. Na tomto vývoji se podílelo hlavně výrazné zpomalení ve výrobě motorových vozidel (i některých příbuzných oborech) a v chemickém průmyslu. Jestliže v chemickém průmyslu²⁰ dlouhodobé kolísání produkce odráželo vliv

¹⁴ Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

¹⁵ Méně příznivý vývoj byl z pohledu tuzemského hospodářství patrný především v některých klíčových exportních destinacích. Tempo HPH v německé ekonomice oslabovalo již od konce loňského roku a ve 3. čtvrtletí docílilo nejslabšího mezikvartálního výsledku (-0,1 %) za tři a půl roku. Stejného tempa růstu HPH dosáhla v tomto období také italská ekonomika. Zvolnění růstu bylo patrné v celé EU.

¹⁶ Vedle toho signalizoval letos (i vloni) mírný pokles hrubé přidané hodnoty váhově okrajový segment služeb – ostatní činnosti. Zahrnuje hlavně kulturní, zábavní a rekreační činnosti, ale také např. i opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost.

¹⁷ Celková letošní sklizeň obilovin (dle odhadu z 15. září) činila 6,86 mil. tun. Meziročně klesla o 8 %, oproti průměru let 2008 až 2017 pak o 13 %. Naopak sklizeň některých druhů ovoce patřila v historii samostatné ČR k rekordním (švestky, vlašské ořechy).

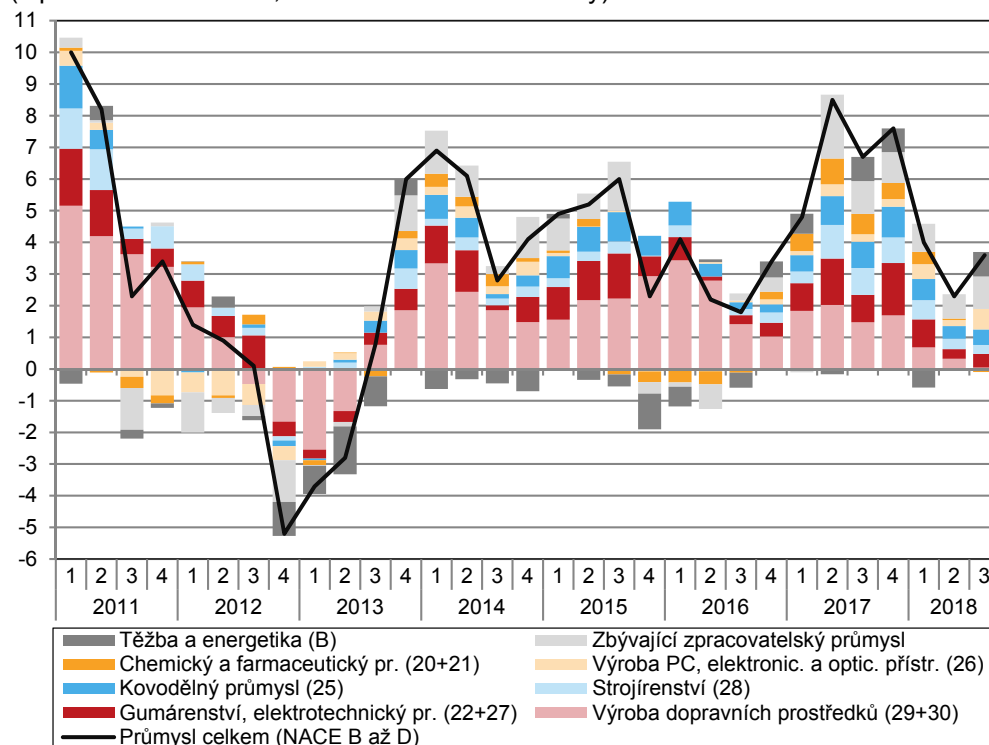
¹⁸ Zahnutá odvětví: těžba a dobývání, zpracovatelský průmysl, energetika. Všechna meziroční tempa produkce (na úrovni odvětvových sekcí i oddílů) jsou očištěna o kalendářní vlivy. Mezičtvrtletní tempa pak kromě toho také o vliv sezónnosti.

¹⁹ V 1. až 3. čtvrtletí 2018 bylo ve srovnání se stejným obdobím roku 2017 o jeden pracovní den méně. Bez očištění o tento vliv činil letos meziroční růst jen 2,8 %.

²⁰ Produkce v tomto odvětví v 1. až 3. čtvrtletí 2018 meziročně posílila o 1,7 %, ve stejném období loňského roku pak o 20,1 %. Nebývale vysoké loňské růstové tempo souviselo s plným obnovením výrobních kapacit (po haváriích, jež omezily výkon celého odvětví v letech 2015 i 2016). Produkce v chemickém průmyslu překonala úroveň před haváriemi (2. čtvrtletí 2015) již na počátku roku 2017. Do nižšího letošního růstu vedle efektu vysoké loňské základny promluvíly také odstávky výrobních zařízení na konci letního období. Ve 3. čtvrtletí klesla mezikvartální produkce o 4,7 %, nejvíce od konce roku 2015.

odstávek výrobních zařízení (plánovaných i neplánovaných), v automobilovém průmyslu souviselo primárně s oslabením dynamiky zahraniční poptávky. I přes toto citelné zpomalení si průmysl jako celek letos udržel solidní růst, a to i díky své výrazné oborové diverzifikaci²¹.

Graf č. 5 Příspěvy dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce
(v procentních bodech, očištěno o kalendářní vlivy)

Zdroj: ČSÚ

Meziroční růst produkce výrobců motorových vozidel se ve 3. čtvrtletí po více než pěti letech zastavil.

Produkce v odvětví výroby motorových vozidel vzrostla za tři čtvrtletí meziročně o 1,5 % (o rok dříve o 9,9 %), v samotném 3. čtvrtletí vykázala dokonce mírný pokles (0,1 %, první od ukončení recese ve 2. čtvrtletí 2013). Slabší výsledek na sklonku letního období mohl souviset s naplněním skladovacích kapacit v souvislosti se zavedením nových přísnějších emisních norem²². V dlouhodobějším pohledu pak výkon odvětví (ale i celého průmyslu) limitovala i napjatá situace na pracovním trhu projevující se obtížemi při nábore nových pracovníků. Jen velmi mírný letošní růst automobilového průmyslu dokládají i údaje o fyzické produkci²³. Tento vývoj se promítl i do letošní produkce gumárenství a plastikařství (+0,8 %, ve stejném období loňského roku +7,6 %). Naopak v jiném subdodavatelském odvětví automobilového průmyslu – výrobě elektrických zařízení – zůstalo letos loňské tempo prakticky zachováno (+7,1 %).

Silný růst produkce přetrvával již druhým rokem ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů. K růstu průmyslu letos přispěla nejvíce

Nejdynamičtějším průmyslovým oborem byla v 1. až 3. čtvrtletí výrazně exportně orientovaná výroba počítačů a elektronických a optických přístrojů (s růstem produkce o 14 %, za dva roky pak o 28 %). K meziročnímu růstu průmyslové produkce ale nejvíce přispělo váhově významné odvětví kovovýroby (příspěvek 0,5 p. b. při růstu odvětví o 4,9 %). Podobným tempem se navyšovala produkce i ve strojírenství. Již druhým

²¹ Z téměř 30 hodnocených odvětvových oddílů průmyslu vykázaly za tři letošní čtvrtletí meziroční pokles produkce jen tři – těžba černého a hnědého uhlí (-3 %), kožedělný průmysl (-22 %) a oprava a instalace strojů a zařízení (-2 %). Tyto obory se na celkové produkci průmyslu podílely pouze 3 % (dle údajů národních účtů z roku 2017).

²² Nový přísnější systém měření emisí a spotřeby paliva, který je v Evropské unii povinný od 1. září, zvýšil časové nároky na testování. Vozidla, která nezískala homologaci dle nových norem, zaplnila výrobní sklady a narušila plynulost odbytu produkce.

²³ Dle údajů Sdružení automobilového průmyslu vzrostl od ledna do září 2018 počet vyrobených osobních automobilů v Česku meziročně o 0,6 % (při dosaženém počtu 1,060 mil. vozů). Jejich prodej na tuzemském trhu i export fakticky stagnovaly. Více se letos dařilo výrobě většiny ostatních druhů motorových vozidel.

kovovýroba.

rokem v řadě se rostoucí poptávka po stavebních materiálech odrážela ve svižném růstu odvětví ostatních nekovových minerálních výrobků. Vyšší tuzemská poptávka přispěla také k oživení hutnictví a slévárenství (+5,7 %, nejvyšší tempo za posledních sedm let). Naopak skromnější dynamiku vykazovalo dlouhodobě potravinářství, jež je tradičně zaměřené primárně na tuzemský trh. Již pátým rokem v řadě zde růst produkce zaostal za tempem v celém průmyslu. Slabší výkony tohoto odvětví souvisejí s prohlubujícím se negativním saldem zahraničního obchodu s potravinářskými výrobky.

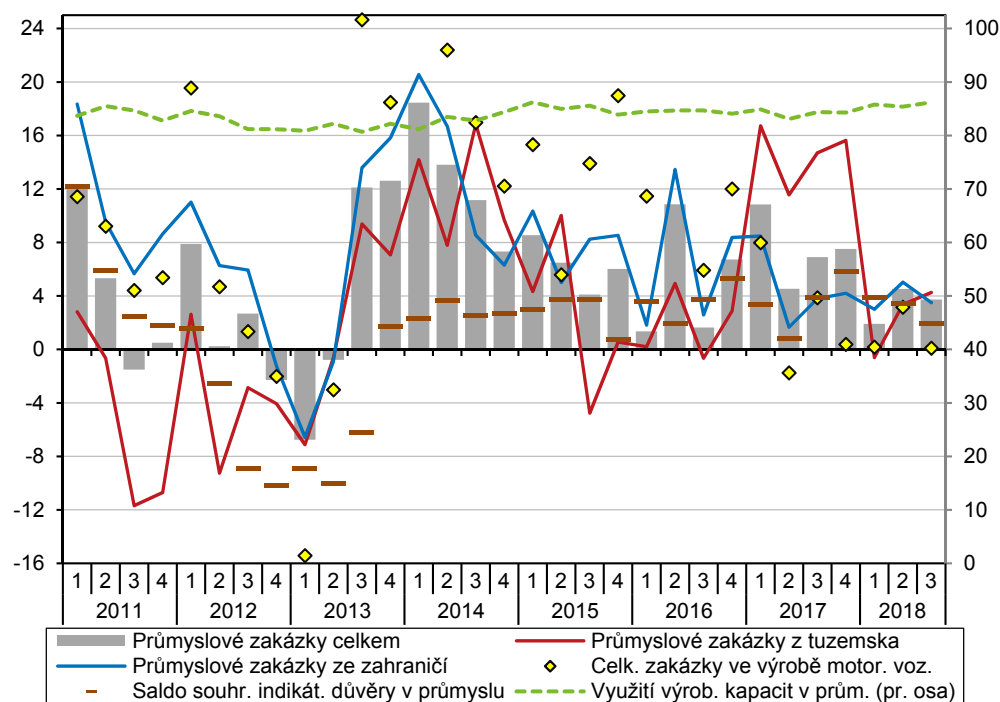
Produkcí nadále navyšovala i většina menších zpracovatelských odvětví. K dlouhodobému útlumu se vrátil kožedělný průmysl.

Po šesti letech se zastavil pokles produkce v těžbě a dobývání.

Nadále se dařilo i většině menších zpracovatelských oborů – výrobě oděvů, textilií, zpracování dřeva, nábytkářství i farmacii. To platilo i o produkci nápojů, kde meziroční růst v 1. až 3. čtvrtletí o 5,0 % (podpořený i dlouhým horkým letním obdobím) představoval nejlepší výsledek po roce 2007. Po nepříznivém loňském vývoji letos opět rostly výkony výrobců ostatních (zejména kolejových) dopravních prostředků, podobně jako v ostatním zpracovatelském průmyslu (jenž zahrnuje např. sportovní potřeby, hračky, hudební nástroje či bižuterii). Po krátkém loňském oživení se k dlouhodobému útlumu vrátilo nejmenší zpracovatelské odvětví – kožedělný průmysl, což se vedle produkce promítlo i v zaměstnanosti. V těžebním průmyslu se letos po šesti letech pokles produkce zastavil, neboť růst ve váhově okrajovém segmentu těžby stavebních materiálů převážil nepříznivý vývoj v těžbě a úpravě uhlí (-2,9 %)²⁴. Již druhým rokem v řadě rostla produkce energetiky, o letošní růst o 0,2 % se zasloužily vyšší výkony jaderných elektráren, z menší části i větrných a fotovoltaických zařízení.

Graf č. 6 Nové zakázky v automobilovém průmyslu, v průmyslu celkem

(v běžných cenách, meziročně v %), saldo indikátoru důvěry v průmyslu* (v bodech) a využití výrobních kapacit v průmyslu* (v %)

*Údaje jsou sezónně očištěny. Zdroj: ČSÚ

Průmyslové zakázky rostly ve 3. čtvrtletí ve farmacii a výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů. Během podzimu

Solidní vyhlídky pro průmyslové podniky naznačoval vývoj nových zakázek. Jejich hodnota ve 3. čtvrtletí meziročně posílila o 3,8 % – nejvíce ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů a dále i ve farmacii (v obou případech o osminu). Drobný pokles signalizovalo ze sledovaných odvětví jen oděvnictví, v chemickém

²⁴ Tržby odvětví těžby a úpravy uhlí se díky rostoucím cenám surovin zvyšovaly již druhým rokem v řadě. Nadále ale pokračoval (byť s mírnější intenzitou) útlum zaměstnanosti.

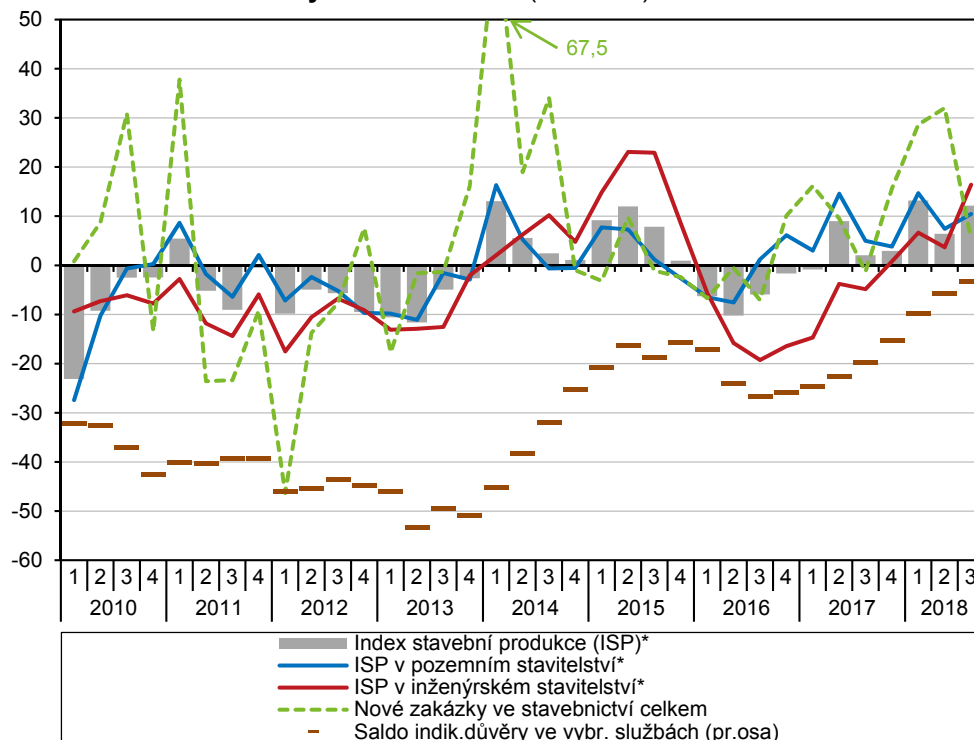
se pak zlepšilo postavení automobilového průmyslu.

průmyslu a výrobě motorových vozidel²⁵ zakázky stagnovaly. Bez výraznějších výkyvů zůstalo letos i saldo indikátoru důvěry v průmyslu. Byť v červenci sestoupilo na třináctiměsíční minimum, nadále setrvalo v pozitivním pásmu. Hlavní bariérou růstu průmyslu zůstává již od poloviny loňského roku nedostatek zaměstnanců, na počátku 4. čtvrtletí 2018 ji takto označilo 45 % podniků (tento podíl však zůstává v letošním roce již stabilní). Nedostatečná poptávka omezovala třetinu podniků. Využití produkčních kapacit průmyslu přesáhlo ve 2. pololetí 86 %, šlo o nejvyšší hodnotu po roce 2009.

Tempo růstu stavební produkce v průběhu roku sílilo. Dařilo se jak pozemnímu, tak i inženýrskému stavitelství.

Růst výkonu stavebnictví v průběhu roku 2018 zrychloval. Zatímco v 1. čtvrtletí vzrostla stavební produkce²⁶ mezikvartálně o rovná 2 %, v následujícím čtvrtletí o 3,2 % a ve 3. čtvrtletí o 3,3 %. Celé odvětví těžilo vedle příznivých teplotních podmínek hlavně z dlouhodobějšího růstu národního hospodářství doprovázeného posilováním veřejných investic, které vycházelo především ze zrychleného čerpání prostředků z rozpočtu EU. Za tři čtvrtletí vzrostla stavební produkce meziročně o 10,3 %, vyšší tempo bylo ve stejném období roku zaznamenáno naposledy v roce 2004. Zatímco loni navyšovalo výkon celého odvětví jen pozemní stavitelství, letos s ním, pokud jde o tempo, dokázalo držet krok i inženýrské stavitelství.

Graf č. 7 Stavební produkce*, hodnota nových zakázek (meziročně v %) a saldo indikátoru důvěry ve stavebnictví (v bodech)

*Očištěno o vliv různého počtu pracovních dní.
Zdroj: ČSÚ

Počet zahájených bytů vzrostl na devítileté maximum především zásluhou výstavby rodinných domů.

Pokračoval postupný rozvoj bytové výstavby. Počet zahájených bytů v 1. až 3. čtvrtletí 2018 dosáhl 24,7 tis. (maximum za posledních devět let). Meziročně posílil o 6,0 %, především zásluhou vyšší četnosti rodinných domů a bytů ve stavebně upravených nebytových prostorách. V kategorii bytů v bytových domech byl růst jen mírný (1,4 %), absolutní počet bytů nedosáhl ani poloviny ze stejného období roku 2008. K vyššímu počtu všech bytů přispěla nejvíce výstavba ve Středočeském kraji a na Vysočině. V Praze počet zahájených bytů meziročně klesl o 6 % (k růstu ale došlo např.

Počet zahájených bytů v Praze v posledních letech výrazně zaostává za

²⁵ Příznivější vývoj naznačují aktuálnější měsíční data. V říjnu vzrostla hodnota zakázek ve výrobě motorových vozidel o 14 %, druhým nejvyšším tempem v roce 2018.

²⁶ Všechny meziroční údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa pak kromě toho také o vliv sezónnosti.

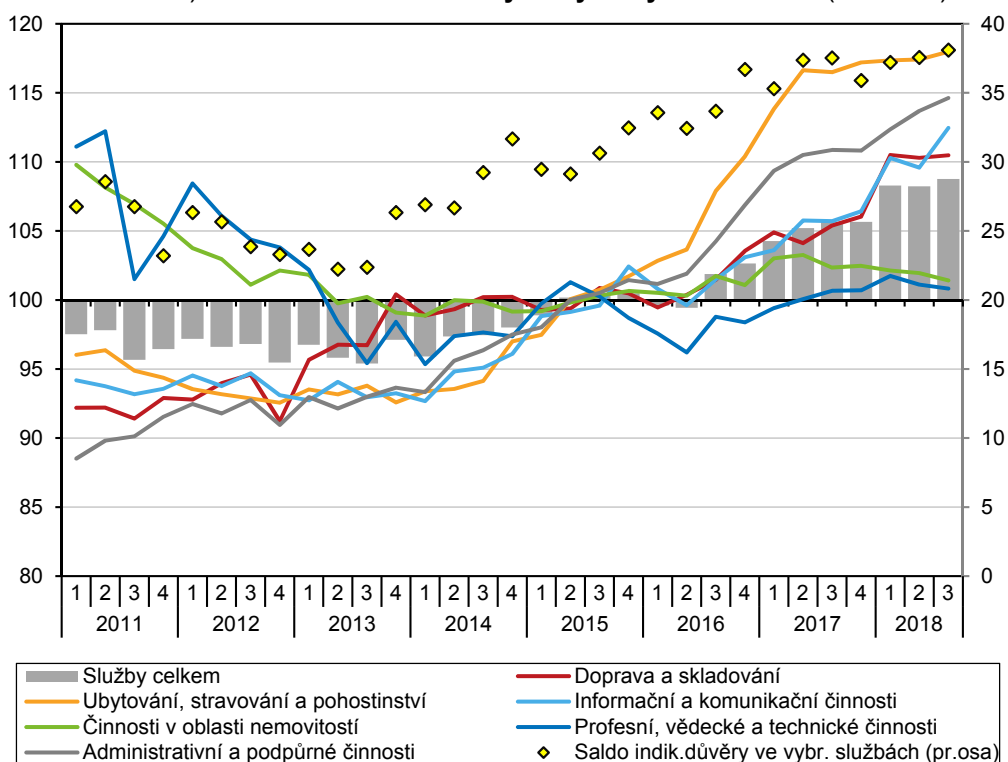
migračním přírůstkem obyvatel.

Pokračoval svižný růst nových stavebních zakázek, především v první polovině roku. Náladu podnikatelů ve stavebnictví se významně zlepšila, stavební podniky ale výrazně trápí nedostatek volné pracovní síly.

u nástaveb, přístaveb i vestaveb či bytů po úpravě nebytových prostor) na 2,7 tis. Výrazně tak zaostal za celkovým přírůstkem obyvatel (8,1 tis.). Rostoucí napětí na rezidenčním trhu se v metropoli odráží v prudkém růstu realizovaných cen nových bytů i nájmu²⁷.

Růst hodnoty nových stavebních zakázek v tuzemsku (u podniků s 50 a více zaměstnanci) během 1. pololetí akceleroval. Za tři čtvrtletí vzrostl meziročně o 21,5 % (bez významnějších rozdílů mezi pozemním a inženýrským stavitelstvím). V samotném 3. čtvrtletí ale tempo růstu zakázek zvolnilo (na 5,3 %). Postupně se zvyšovala i průměrná velikost nově uzavřených zakázek (v 1. až 3. čtvrtletí na 3,9 mil. korun, o rok dříve 3,2 mil.). Indikátor důvěry manažerů stavebních podniků se již bezmála dva roky zlepšoval. V listopadu 2018 dokonce opustil záporné pásmo (poprvé od září 2008). Podíl stavebních podniků považujících nedostatečnou poptávku za bariéru růstu se od počátku letošního roku snížil na polovinu (v říjnu činil 24 % a vyrovnal historické minimum z konjunktury minulé dekády). Naopak podíl podniků, které sužoval nedostatek pracovníků, se za stejné období zdvojnásobil (na 40 %).

Graf č. 8 Tržby ve vybraných sekcích služeb (reálně, sezónně očištěno, úroveň roku 2015 = 100) a saldo indikátoru důvěry ve vybraných službách* (v bodech)

*Údaje jsou sezónně očištěny, zahrnuje i finanční sektor.

Zdroj: ČSÚ

Tržby vzrostly napříč většinou odvětví služeb. Pokračoval dynamický růst dopravy a skladování, ale i informačních a komunikačních činností.

Tržby ve vybraných službách²⁸ v 1. až 3 čtvrtletí vzrostly meziročně o 3,5 %. Přestože posílení tržeb zaznamenaly všechny odvětvové sekce (vyjma činností v oblasti nemovitostí, kde o 1,0 % klesly), na růstu služeb se z drtivé většiny podílela pouze dvě hlavní odvětví – doprava a skladování a také informační a komunikační činnosti. V dopravě a skladování posílily tržby o 5,5 %, nejvíce za posledních jedenáct let. Dařilo se všem druhům dopravy, nejvíce váhově okrajovému segmentu vodní dopravy (+14,5 %)²⁹. Pozemní doprava i skladování profitovaly z rozvoje průmyslu i vnitřního

²⁷ Ve 3. čtvrtletí 2018 činil meziroční růst nájemného z bytů v Praze 6,3 %, téměř dvojnásobek tempa zaznamenaného v celé ČR.

²⁸ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za služby jsou ve stálých cenách, meziroční údaje jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěny o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

²⁹ Dynamický růst tržeb zde letos souvisel s rozvojem dopravy provozované tuzemskými podniky mimo území ČR.

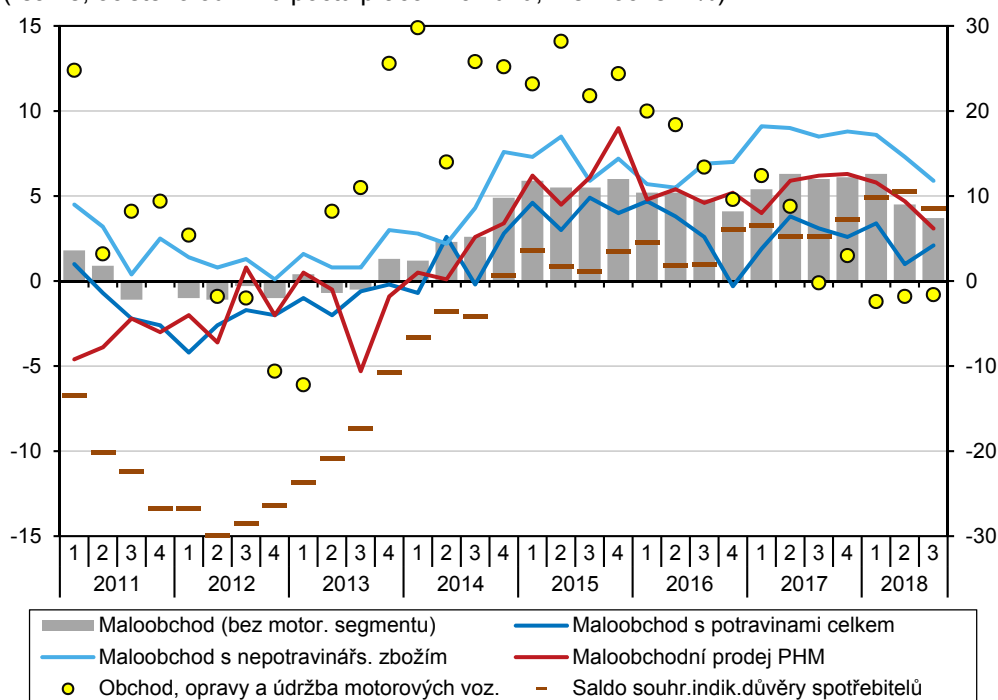
Tržby v ubytování, stravování a pohostinství rostly vlivem nebývale vysoké loňské základny jen mírně. Rozvoj cestovního ruchu pokračoval, délka pobytu hostů v Česku se ale dále zkracovala.

Tempo růstu maloobchodních tržeb v průběhu roku mírně zvolňovalo, přesto zůstávalo vysoké, zejména v evropském srovnání.

a zahraničního ochodu. Růst tržeb (především ve vnitrostátní dopravě) souvisel s vyšší mobilitou obyvatel poháněnou i rekordní výší zaměstnanosti. Výkon v dlouhodobě dynamickém odvětví informačních a komunikačních činností zrychlil (+5,8 %, o rok dříve +4,4 %). Nejvíce se projevil vliv činností v oblasti IT (programování, správa počítačového vybavení), vyšší výkony ale letos zaznamenaly všechny odvětvové oddíly vyjma filmového a hudebního průmyslu³⁰. V odvětví ubytování, stravování a pohostinství rostly letos tržby jen o 1,2 % (o rok dříve o 11,3 %). V pozadí tohoto vývoje stál efekt vysoké srovnávací základny³¹ ovlivněné i legislativními změnami souvisejícími s výběrem daně. V profesních, vědeckých a technických činnostech rostly tržby jen o 1,7 % především vlivem slabého růstu architektonických a inženýrských činností i poklesu tržeb za reklamu. Dařilo se naopak poradenství v oblasti řízení, účetnickým a auditorským činnostem, daňovému poradenství či průzkumu trhu a veřejného mínění. Růst tržeb administrativních a podpůrných činností (+3,3 %) byl tažen zejména činnostmi v oblasti pronájmu a operativního leasingu.

Svížný růst příjmů domácností doprovázený velmi optimistickou náladou spotřebitelů (jež dosáhla vrcholu na přelomu jarního a letního období) vyústil v 1. až 3. čtvrtletí v téměř 5% meziroční růst maloobchodních tržeb. Růstové tempo v průběhu roku mírně zvolňovalo, přesto bylo ve 3. čtvrtletí ve srovnání s EU skoro dvojnásobné. K růstu maloobchodu přispěl tradičně nejvíce prodej nepotravinářského zboží, jehož tempo za tři čtvrtletí činilo 7,3 %. Tržby rostly letos ve všech hlavních skupinách specializovaných prodejen. Dařilo se hlavně prodeji počítačového a komunikačního zařízení, kde rostly tržby dvojciferným tempem již druhým rokem v řadě. Naopak jen minimálního posílení dosáhl maloobchod s potravinami ve specializovaných prodejnách (+0,3 %, o rok dříve +3,0 %).

Graf č. 9 Tržby za maloobchod a prodej a opravy motorových vozidel
(reálně, očištěno od vlivu počtu pracovních dnů, meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ

³⁰ Nižší tržby ve filmovém a hudebním průmyslu (-3,6 %, o rok dříve -16,5 %) souvisely s větší nepravidelností v zakázkách a ve fakturacích. Samotnému segmentu filmové distribuce se dařilo lépe. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly tržby ze vstupního v tuzemských kinech v 1. až 3. čtvrtletí meziročně o 3,3 %, počet návštěvníků se ale o 1,8 % snížil.

³¹ To bylo patrné i v naturálních ukazatelích. Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v ČR rostl ve 2. čtvrtletí 2018 meziročně již jen o 2,2 %. Ve stejném období loňského roku přitom dosahoval růst mimořádných 12,7 %. V úhrnu za tři letošní čtvrtletí vzrostla přenocování o 4,8 %, svižnější tempo vykázala u domácích hostů. Průměrná doba pobytu hostů se nadále zkracovala.

4. Vnější vztahy

Celkový meziroční nárůst vývozu od začátku roku byl poměrně slabý. Výsledky zlepšilo jen 3. čtvrtletí.

Celková hodnota vývozu zboží v 1. až 3. čtvrtletí 2018 dosáhla 2 683,1 mld. korun³². Dynamika letošního prvního pololetí ve srovnání s mimořádně úspěšným rokem 2017 zaostávala. Hodnota vývozu zboží se tak za první tři čtvrtletí meziročně navýšila jen mírně (54,6 mld., 2,1 %). Samotný 3. kvartál byl z hlediska vývozu úspěšnější než ty předchozí. Celková hodnota exportu zboží činila 860,4 mld. korun a zvýšila se meziročně o 46,6 mld. (5,7 %).

Oslabil vývoz do sousedních zemí. Klíčová byla stagnace vývozu do Německa.

Vývoz do zemí Evropské unie se od začátku roku meziročně zvýšil o 45,3 mld. korun (2,1 %). Podobnou dynamiku měl i export do zemí mimo Unii (nárůst o 9,0 mld., 2,1 %). Oba údaje ovlivnila především slabší první polovina roku. V samotném 3. čtvrtletí se vývoz do EU meziročně zvýšil o 4,7 % a mimo Unii dokonce o 10,8 % (tuto hodnotu však výrazně ovlivnila i nižší srovnávací základna). Vývozní dynamika oslabil zejména kvůli obchodu s našimi nejbližšími partnery. Hodnota exportu do Německa za 1. až 3. čtvrtletí meziročně vzrostla jen o 0,1 %. Slabý růst vykázal i vývoz na Slovensko (0,4 %). Výrazně oslabil přírůstek hodnoty vývozu do Rakouska (2,5 %), slabší, i když stále solidní byl přírůstek u Polska (3,7 %). Naopak pokračuje výrazná dynamika vývozu do Nizozemska (13,0 % za 1. až 3. čtvrtletí). Pokles ve stejném období nastal u exportu do Velké Británie (-4,6 %). Zde se jedná o dlouhodobější jev – meziroční snížení trvá již čtyři čtvrtletí. Růst vývozu do mimounijních destinací podpořil hlavně přírůstek exportu do Ruska ve výši 4,9 mld. korun (9,5 %).

Vývoz motorových vozidel klesl. Naopak pokračuje dynamický růst u počítačů, elektronických a optických přístrojů.

Od počátku roku meziročně klesal vývoz motorových vozidel, která tvoří páteř českého exportu. Během 1. až 3. čtvrtletí se zde vývoz snížil o 27,9 mld. korun (3,7 %). Naopak u počítačů, elektronických a optických přístrojů již od minulého roku pozorujeme mohutný meziroční nárůst, který letos pokračoval. Během 1. až 3. čtvrtletí tak přírůstek činil 45,6 mld. korun (18,7 %). U ostatních důležitých artiklů růst oslabil, ale zůstal kladný. Vývoz strojů a zařízení za 1. až 3. kvartál vzrostl o 6,7 mld. korun (2,3 %), u elektrických zařízení došlo ve stejném období k nárůstu o 9,2 mld. korun (4,1 %). Silný byl růst vývozu základních kovů (9,0 mld. korun, 8,5 %).

Dovoz rostl silněji než vývoz. Výrazně rostl dovoz z Číny.

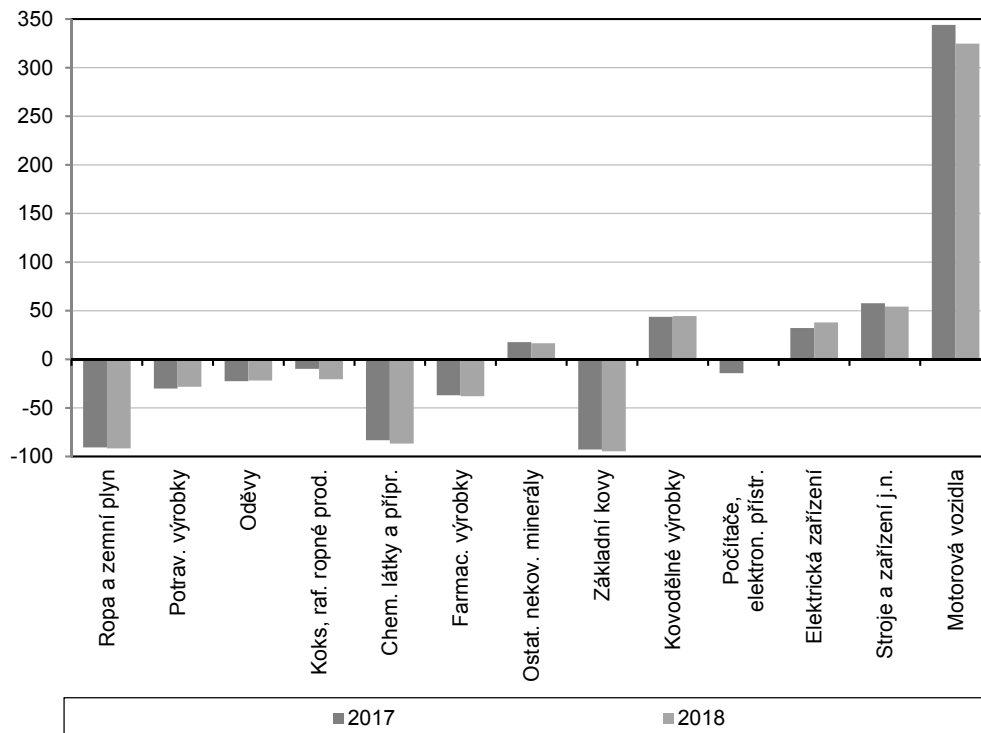
Hodnota dovozu zboží v 1. až 3. čtvrtletí dosáhla 2 572,6 mld. korun. To je o 90,9 mld. (3,7 %) více než ve stejném období minulého roku. Podobně jako u exportu i meziroční dynamika dovozu byla slabší v 1. pololetí. Ve 3. čtvrtletí však meziroční nárůst činil 63,1 mld. korun (8,0 %) a výsledná hodnota importu dosáhla 855,3 mld. korun. Import dynamiku exportu překonal především díky dovozu ze zemí mimo EU. Jeho hodnota se za 1. až 3. čtvrtletí zvýšila o 52,9 mld. korun (6,9 %). Dovoz z EU rostl méně výrazně (2,3 %). Ve 3. čtvrtletí skokově narostl dovoz z Číny (17,1 mld., 21,8 %), což ovlivnilo právě mimounijní statistiky. U zemí EU lze vyzdvihnout nárůst dovozu z Francie o 6,2 % (1,6 mld. korun) ve 3. čtvrtletí (celkem od začátku roku 7,6 %, 6,1 mld.). Stagnoval však import z Německa (0,8 % za 1. až 3. čtvrtletí), což ve výsledku tlumilo celkovou dynamiku. K růstu dovozu výrazně přispěly počítače, elektronické a optické přístroje (meziroční přírůstek 31,0 mld. korun od počátku roku, 12,0 %, lze spojit s nárůstem dovozu z Číny) a rovněž koks a rafinované ropné výrobky (nárůst během 1. až 3. čtvrtletí o 12,0 mld. korun, 31,9 %). Od počátku roku meziročně poklesl dovoz motorových vozidel (-8,7 mld. korun, -2,1 %). Na druhé straně dovoz ostatních dopravních prostředků se zvýšil o 11,2 mld. korun (41,3 %). Lze však předpokládat, že jde zčásti o jednorázový nárůst způsobený nárazovými nákupy v domácí ekonomice.

³² Údaje statistiky zahraničního obchodu v národním pojetí v nominálním vyjádření zahrnující pouze obchod se zbožím. Hodnota vývozu je zachycena v cenách FOB, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou na hranice ČR. Dovoz uvedený níže v této kapitole je v cenách CIF, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou v zahraničí na hranice ČR. Data jsou platná k 7. 12. 2018.

Bilance zahraničního obchodu zůstala v přebytku. Ten však mimo jiné zásluhou obchodu s motorovými vozidly klesl.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím zůstala v 1. až 3. čtvrtletí v přebytku 110,5 mld. korun. To je však o 36,3 mld. méně než ve stejném období roku 2017. Redukce tradičních přebytků probíhala v průběhu celého roku. Ve 3. čtvrtletí bylo snížení nejvýraznější. Přbytek klesl o 16,5 mld. korun na 5,2 mld. Za dané čtvrtletí jde o nejhorší výsledek od roku 2011. Pokles přebytku lze přičíst zejména prohloubení deficitu obchodu se zeměmi mimo EU od začátku roku o 43,9 mld. korun. Tradiční přbytek obchodu s EU se za stejné období zvýšil jen o 6,8 mld. korun a napomohlo tomu 3. čtvrtletí, ve kterém došlo k navýšení o 15,7 mld. (v 1. i 2. čtvrtletí přbytek klesal). Výše zmíněný nárůst dovozu z Číny se projevil i prohloubením deficitu bilance o 23,9 mld. korun. Snížil se přbytek obchodu s Německem (-5,0 mld. korun). Nejvýrazněji se zvýšil přbytek obchodu s Nizozemskem (+9,3 mld.). Výrazný pokles přebytku proběhl u motorových vozidel (-19,1 mld. korun), ostatních dopravních prostředků (-10,9 mld., obchod se zde propadl do deficitu) a také u strojů a zařízení (-3,5 mld.). Prohloubil se deficit obchodu s koksem a rafinovanými ropnými výrobky o 10,7 mld. korun. Pokles vývozu vedl k prohloubení deficitu obchodu s produkty zemědělství a myslivosti o 4,3 mld. korun. Přbytek obchodu si udržely počítače, elektronické a optické přístroje, které se v předchozím čtvrtletí vymanily z tradičního deficitu. Za 1. až 3. čtvrtletí se přbytek meziročně zvýšil o 14,7 mld. korun.

Graf č. 10 Bilance zahraničního obchodu* ve statistice zahraničního obchodu (kumulace 1. až 3. čtvrtletí, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ
*v národním pojetí

Přbytek běžného účtu platební bilance se snížil.

Z údajů ČNB vyplývá, že přbytek běžného účtu platební bilance od počátku roku dosáhl 19,0 mld. korun a meziročně se značně snížil. Propad je z velké části dán poklesem přebytku obchodu se zbožím a službami. Zvýraznil se i čistý odliv prvotních důchodů. Prohloubil se totiž čistý odliv důchodů z investic (o 14,8 mld.) a zároveň se zmínil čistý příliv náhrad zaměstnancům (5,3 mld. korun). Na kapitálovém účtu došlo k nárůstu příjmů o 5,1 mld. korun, přírůstek výdajů 17,8 mld. však vedl k propadu salda o 12,7 mld. korun.

5. Ceny

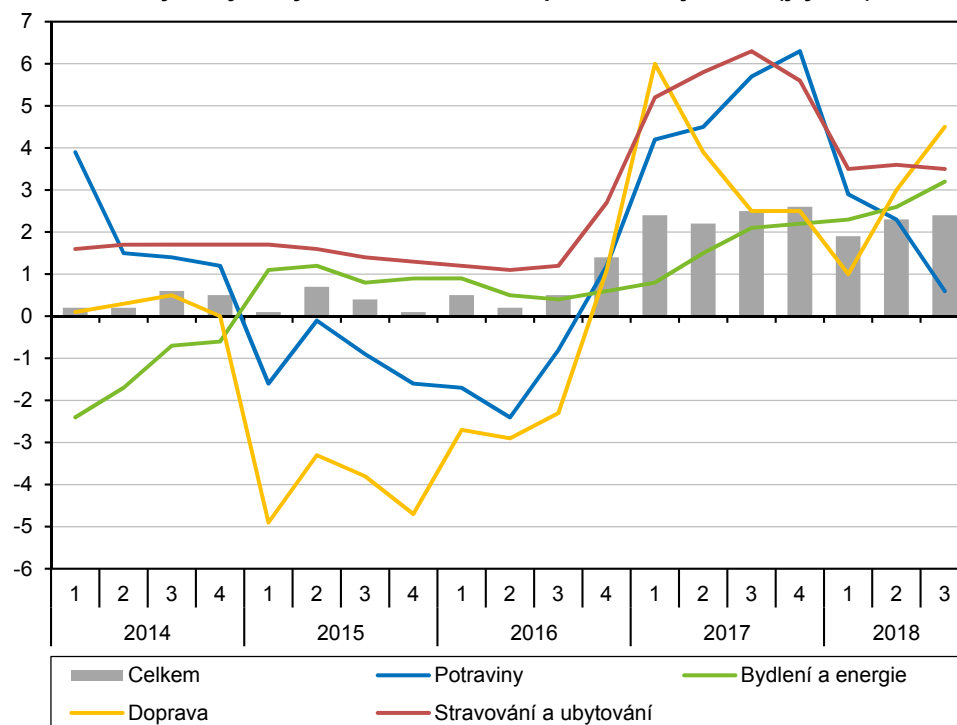
Celková cenová hladina rostla.

Meziroční růst cenové hladiny (vyjádřený deflátorem HDP) ve 3. čtvrtletí dosáhl 2,2 %. Ke zvýšení přispívaly ceny spotřebního zboží (nárůst o 3,8 %) i kapitálové statky (1,5 %). Do záporných hodnot však spadly směnné relace obchodu se zbožím a službami (98,8 %).

Meziroční růst spotřebitelských cen se udržoval nad 2% hranicí. Klíčový vliv měly ceny bydlení a energií a dopravy.

Průměrná meziroční dynamika indexu spotřebitelských cen ve 3. čtvrtletí dosáhla 2,4 %. Došlo tedy k malému zrychlení oproti 2. čtvrtletí. Průměrné meziroční tempo od začátku roku činilo 2,2 %. Nejvýrazněji k růstu cen ve 3. čtvrtletí přispívalo bydlení a energie (0,8 p. b.), kde pokračovalo zrychlování meziroční dynamiky. Výrazně posílila role cen dopravy, které k celkovému nárůstu přispěly 0,5 p. b. Ceny alkoholických nápojů a tabáku přidaly k celkovému růstu 0,3 p. b. V letním období se typicky oživil růst cen rekreace a kultury, které přispěly 0,2 p. b., stejně jako stravování a ubytování. Naopak příspěvek cen potravin, které významně ovlivňovaly cenovou hladinu loni a v letošním 1. pololetí, se zredukoval na 0,1 p. b.

Graf č. 11 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (y/y v %)

Zdroj: ČSÚ

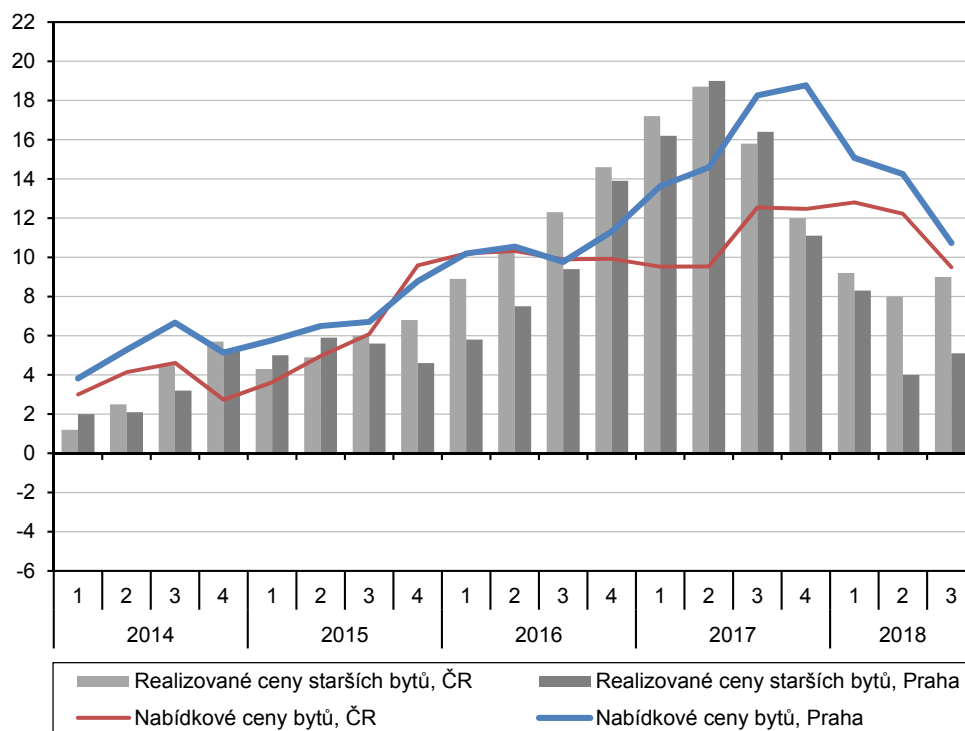
Ceny bydlení a energií posouvalo vzhůru rostoucí nájemné i zdražující elektřina.

Ceny bydlení, vody, energií a paliv ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 3,2 %. Situace na trhu s nemovitostmi se ve výsledku promítla i do spotřebitelských cen. Znovu tak akceleroval meziroční růst cen nájemného z bytů (na 3,4 %) i imputovaného nájemného (4,0 %). Nejvýrazněji však zrychlil růst cen elektřiny a ostatních energií (z 1,7 % na 2,6 %). Výrazný nárůst tržních cen elektřiny se totiž projevil i na účtech domácností. Ceny běžné údržby a drobných oprav se meziročně zvýšily o 3,9 %.

Ceny bytů stále rostly silným tempem.

Ceny bytů si většinou udržely silnou meziroční dynamiku, která však v porovnání s loňským rokem byla mírnější. Index nabídkových cen bytů v ČR se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšil o 9,5 % (v Praze o 10,7 %). Index realizovaných cen starších bytů v celé ekonomice meziročně vzrostl o 9,0 %. Pražský index rostl výrazně pomaleji (5,1 %). Index realizovaných cen nových bytů v Praze po mírném zpomalení na přelomu let 2017 a 2018 opět roste dvouciferným tempem (16,8 %).

Graf č. 12 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Rostoucí ceny ropy tlačily vzhůru ceny dopravy.

Ceny dopravy ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 4,5 %, nejvíce od počátku roku 2017. Samotná cenová hladina se u dopravy navýšila především meziměsíčními nárůsty v květnu a červnu. Ve 3. čtvrtletí index v průměru meziměsíčně klesal o 0,4 %. Výrazný meziroční rozdíl byl způsoben zejména nízkou základnou minulého roku, a to hlavně u cen provozu osobních dopravních prostředků. Ty ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 9,3 %. Jasným důvodem byl pokračující růst cen ropy. Průměrná cena za barel ropy Brent v letošním září byla nejvyšší od listopadu 2014³³. Naopak zmírnilo meziroční tempo růstu cen nákupů osobních dopravních prostředků (na 1,6 %). Jde o projev snahy prodat co nejvíce vozů, které nesplňovaly nejnovější emisní homologaci, jež vstoupila v platnost na začátku září (v srpnu se tak ceny meziměsíčně snížily). Meziročně klesly ceny dopravních služeb o 1,8 % (zde se projevilo zavedení slev v dopravě pro studenty a seniory).

Meziroční růst cen potravin výrazně zmírnil.

Meziroční růst cen potravin ve 3. čtvrtletí klesl na 0,6 %. Projevil se vliv velmi vysoké základny minulého roku, který byl patrný napříč téměř všemi třídami klasifikace individuální spotřeby. Na nulu zpomalil meziroční růst cen masa, na 3,1 % zpomalil růst cen mléka, sýrů a vajec. Do poklesu se dostaly ceny pekárenských výrobků a obilovin (-0,9 %). Ceny alkoholických nápojů a tabáku také zpomalily růst ve 3. čtvrtletí (2,8 %). Oživení cenového růstu, které zde tradičně souvisí s letním obdobím, potkalo ceny rekreací a kultury (2,2 %). Hlavní vliv měly dovolené s komplexními službami, jejichž ceny se ve 3. čtvrtletí zvýšily o 9,7 %. Stabilní meziroční růst od začátku roku provází ceny stravování a ubytování. Ve 3. čtvrtletí to bylo 3,5 %.

Růst spotřebitelských cen v EU zrychlil.

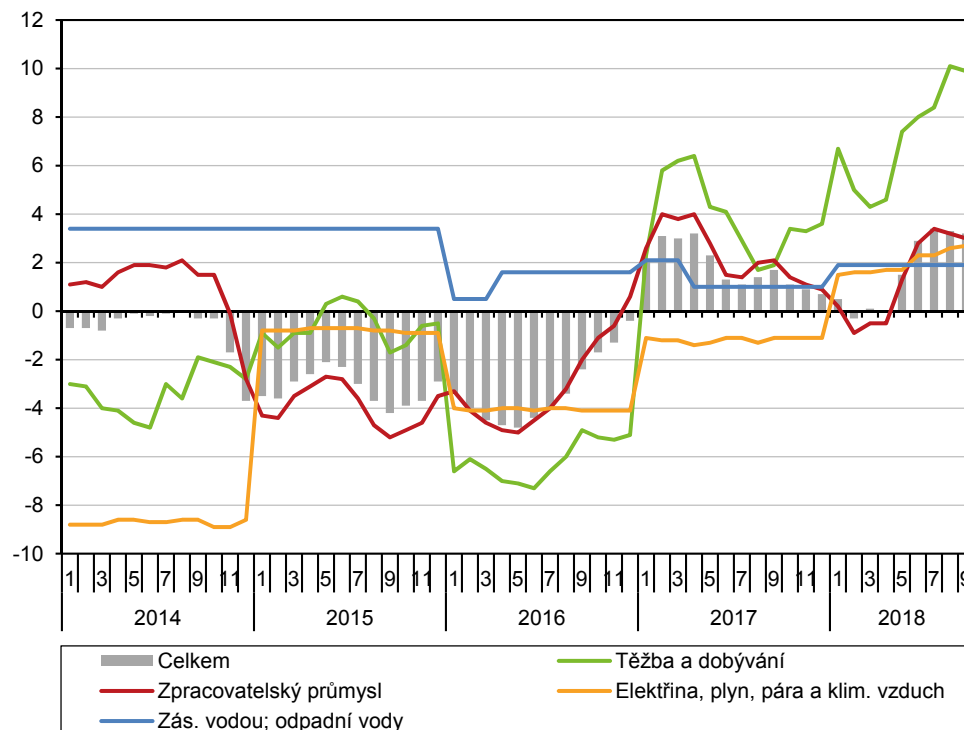
Spotřebitelské ceny v Evropské unii se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšily o 2,2 %. Meziroční dynamika v Unii tak od začátku roku zrychlovala. Vliv měly zejména ceny dopravy, které vzhůru posouvaly rostoucí ceny ropy. Nejvíce vzrostla spotřebitelská

³³ Podle údajů U.S. Energy Information Administration dosáhla 78,89 dolaru za barel.

cenová hladina v Rumunsku (4,6 %), Bulharsku (3,6 %) a shodně 3,5 % dosáhl meziroční nárůst v Maďarsku a Estonsku. Ve 3. čtvrtletí nedošlo v žádné zemi EU k poklesu, nejnižšího přírůstku dosáhly Dánsko (0,7 %), Řecko (0,9 %) a Irsko (1,0 %).

Graf č. 13 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Vývoj cen průmyslových výrobců stále reflektoval zdražení ropy.

Od počátku roku zrychloval meziroční růst cen průmyslových výrobců. Ve 3. čtvrtletí dosáhl 3,3 %. Výslednou dynamiku nejvýrazněji ovlivnily ceny ve zpracovatelském průmyslu, který tvoří více než 80 % celého průmyslu v ČR. Ceny zde meziročně vzrostly o 3,2 %. Většinu tohoto nárůstu lze přičíst cenám koksu a rafinovaných ropných výrobků. Obecně rostoucí ceny některých surovin pak ilustroval nárůst cen základních kovů a kovodělných výrobků o 3,8 %. Na ropu navázaný chemický průmysl rovněž vykázal cenový růst (7,8 %). Zmírnil se meziroční pokles cen dopravních prostředků (-0,8 %). Významně se navýšilo meziroční tempo růstu cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (2,6 %). Nejsilnější meziroční navýšení cen ve 3. čtvrtletí provázelo sekci těžba a dobývání (9,4 %). Jde zejména o vliv srovnávací základny. Vývoj bazického indexu ukazuje, že po skokovém nárůstu cen v 1. čtvrtletí roku se úroveň výrazněji nezvyšovala.

Růst cen výrobců v EU také zrychloval.

Postupné zrychlení meziročního růstu cen výrobců se od počátku roku dělo i ve zbytku EU. Ceny výrobců se zde ve 3. čtvrtletí zvýšily o 4,9 %. Na zrychlení působilo meziroční zvýšení cen ropy, ve 2. a 3. čtvrtletí výrazně zesílila i dynamika cen těžby a dobývání. Nejrychleji se ve 3. čtvrtletí zvyšovaly ceny výrobců v Belgii (9,4 %), Dánsku (9,2 %) a o 8,5 % v Maďarsku. Jedinou zemí, kde ceny výrobců od počátku roku meziročně klesaly, je Irsko. Propad se během roku prohluboval a ve 3. čtvrtletí dosáhl -2,8 %. Jen mírně rostly ceny na Maltě (1,0 % ve 3. čtvrtletí) a ve Slovinsku (2,2 %).

Ceny tržních služeb ve 3. čtvrtletí rostly.

Meziroční tempo růstu cen tržních služeb zrychlovalo po celý loňský rok a od počátku roku 2018 se udržovalo na konstantní hodnotě. Ve 3. čtvrtletí však došlo

k malému zpomalení na 1,6 %. Prorůstově působily zejména ceny pozemní a potravní dopravy (meziroční tempo zrychlilo na 1,6 %), pojištění, zajištění a penzijního financování (5,4 %) a také ceny služeb v oblasti nemovitostí (3,1 %). Tržní služby výrazně závisejí na pracovní síle. Mzdový růst se tedy promítal do mnoha oblastí. Růst cen služeb v oblasti zaměstnání však zmírnil (z dvouciferných temp na 6,8 %). Výrazněji negativní vliv na vývoj celkového indexu měly jen ceny ve skladování a podpůrných službách v dopravě (pokles o 2,6 %).

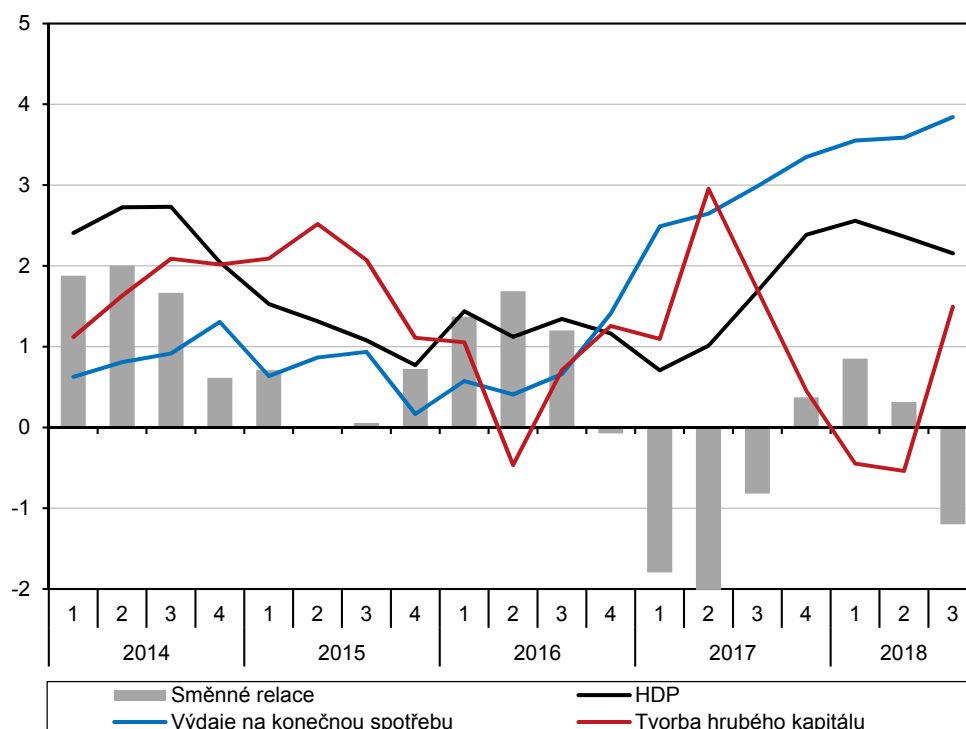
Do cen rostlinné výroby se v některých případech začala promítat nižší letošní úroda.

Ceny zemědělských výrobců ve 3. čtvrtletí opět meziročně klesly (-2,3 %). Zatímco u rostlinné výroby došlo opět k mírnému meziročnímu růstu o 1,1 % (ve 2. čtvrtletí ceny klesaly o 3,3 %), v živočišné výrobě se prohloubil propad na -6,1 %. U rostlinné výroby se projevilo zrychlení růstu cen obilovin na 6,0 %. Naopak klesaly ceny průmyslových plodin (-3,4 %), zejména olejin (-4,2 %). Současná vlna snížených výnosů, která zasáhla zemědělské výrobce, se asi nejsilněji projevila na cenách krmných plodin, které ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 14,2 %. Pokles cen živočišné výroby měl z větší části původ u hospodářských zvířat (-9,7 %). Zlevnila především prasata a selata (-19,4 %), ale také drůbež (-2,2 %). Ceny živočišných výrobků klesly o 3,1 %. Snižovaly se hlavně ceny mléka (-3,2 %), mírně také ceny vajec (-0,4 %).

Ceny vývozu rostly pomaleji než ceny dovozu.

Ve 3. čtvrtletí ceny vývozu i dovozu poprvé od 2. čtvrtletí 2017 meziročně rostly. Ceny vývozu se zvýšily o 1,6 %. Výrazně se na tom podílel nárůst cen minerálních paliv o 22,8 %. Naopak ceny strojů a dopravních prostředků klesaly o 0,3 %. I ceny dovozu (+2,6 %) byly nejvýrazněji ovlivněny minerálními palivy, jejichž cena se zvýšila o 33,3 %. K obnovení cenového růstu přispělo i oslabení kurzového vlivu. Směnné relace ve 3. čtvrtletí dosáhly 99,0 %. Záporných směnných relací dosáhl obchod s minerálními palivy (92,1 %). Naopak kladné směnné relace měl obchod se surovými materiály (104,5 %).

Graf č. 14 Deflátoři (očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

6. Trh práce

Růst zaměstnanosti i pokles nezaměstnanosti se v mezikvartálním vyjádření ve 3. čtvrtletí zastavily.

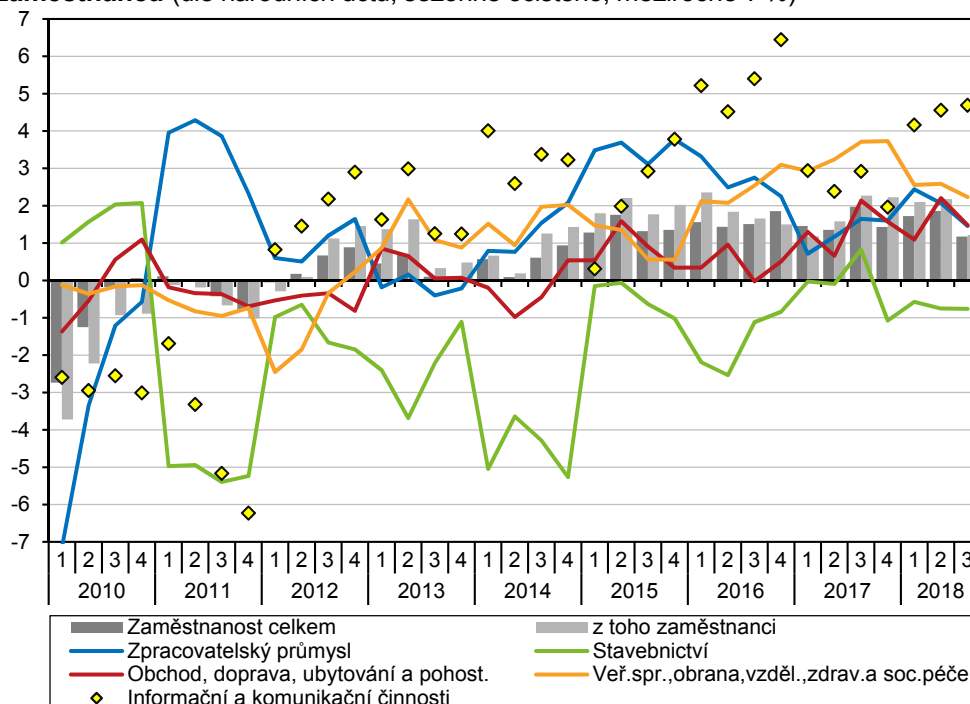
Role nedostatku pracovní síly jako bariéry růstu podniků nadále sílí, nejvíce ve stavebnictví.

Podniky v průběhu roku postupně částečně korigovaly svá vysoká očekávání směrem ke střídmejšímu růstu zaměstnanosti.

Některé relevantní ukazatele naznačovaly, že tuzemský trh práce se v první polovině roku 2018 patrně dotkl svého vrcholu. Zatímco v 1. i 2. čtvrtletí počet pracovníků³⁴ v ekonomice mezičtvrtletně rostl o 0,6 %, ve 3. čtvrtletí již stagnoval. V letním období se rovněž zastavil pokles sezónně očištěné obecné míry nezaměstnanosti. Tento vývoj byl z velké části ovlivněn vyčerpáním snadno dosažitelných rezerv disponibilní pracovní síly, resp. nasátím drtivé většiny práceschopných lidí z řad nezaměstnaných na pracovní trh. Z části mohl souviset také se zpomalením v EU³⁵.

Přestože celkový počet pracovníků dosáhl ve 2. i 3. čtvrtletí 5,43 mil. osob a byl nejvyšší v historii samostatné ČR, silné napětí na trhu práce dále přetrvávalo. Podíl podniků pociťujících současný nedostatek volné pracovní síly jako bariéru svého růstu se ve všech hlavních odvětvích ekonomiky zvyšoval a dosáhl historických maxim. To se nejcitelněji projevilo ve stavebnictví, kde výrazné letošní oživení poptávky po pracovní síle souviselo se silícími veřejnými i soukromými investicemi. Na počátku 4. čtvrtletí 2018 považovalo nedostatek pracovní síly za bariéru růstu již 40 % stavebních podniků (o rok dříve 22 %). V průmyslu činil letos obdobný podíl 45 %, ve vybraných službách³⁶ 19 %. Zejména průmyslové podniky problému nedostatku pracovníků do jisté míry už přivyklý (ten jen s mírně nižší intenzitou než v současnosti přetrvává již od poloviny loňského roku) a více se zaměřily na zvyšování produktivity práce (mj. i formou investic do ICT). Situaci tuzemského průmyslu navíc ovlivňují i mírně se zhoršující vyhlídky hospodářského růstu globální i evropské ekonomiky spojené mj. i s narůstajícím napětím v transatlantických obchodních vztazích. Krátkodobá očekávání vývoje zaměstnanosti ve většině hlavních odvětví ekonomiky ČR byla na vrcholu na počátku letošního roku, od té doby se snižují (s výjimkou stavebnictví, kde nadále narůstají).

Graf č. 15 Počet zaměstnaných ve vybraných odvětvích a celkový počet zaměstnanců (dle národních účtů, sezónně očištěno, meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ (národní účty)

³⁴ Pokud není uvedeno jinak, jsou v této kapitole údaje o zaměstnanosti uvedeny v pojetí národních účtů v očištění o sezónní vlivy.

³⁵ Počet zaměstnaných se ve 3. čtvrtletí 2018 ve srovnání s předešlým kvartálem v EU navýšil o 0,2 %. Jednalo se o nejslabší mezičtvrtletní tempo od konce roku 2014. Podobné tendence byly patrné i v uskupení eurozóny.

³⁶ Mimo obchod a veřejné služby (veřejná správa, obrana, školství, zdravotnictví, kultura).

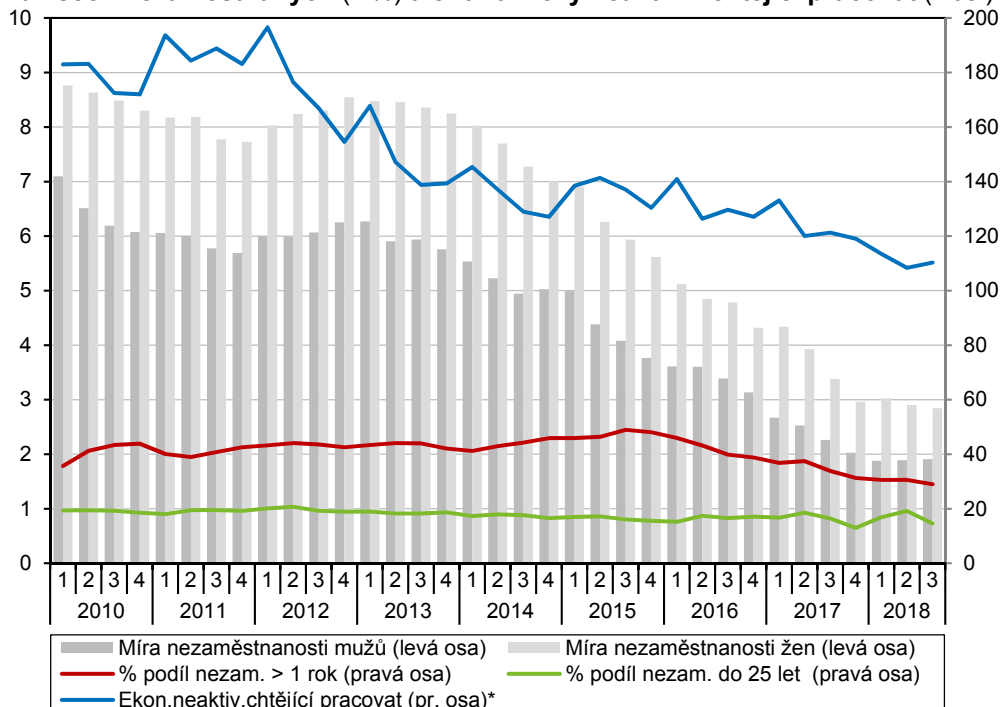
K meziročnímu růstu počtu pracovníků přispěli jen zaměstnanci. Z pohledu odvětví byl klíčový příspěvek sektoru služeb.

Zaměstnanost se meziročně nadále zvyšovala, tempo jejího růstu ale sláblo (v 1. pololetí +1,8 %, ve 3. čtvrtletí jen +1,2 %, což bylo nejméně od konce roku 2014). Na rozdíl od loňského roku byl letošní růst zaměstnanosti v ekonomice tažen téměř výhradně lidmi v zaměstnaneckém postavení. Počet sebezaměstnaných fakticky stagnoval, když růst v průmyslu, obchodu a v oblasti nemovitostí byl kompenzován úbytky v ostatních odvětvích. K růstu celkové zaměstnanosti přispěly skoro ze tří čtvrtin služby, kde se dařilo informačním a komunikačním činnostem (+4,5 %) i odvětvím s dominancí veřejného sektoru (+2,5 %). Ve výrazně oživajícím stavebnictví zaměstnanost nadále nerostla, v kategorii zaměstnanců se zde ale vleklá redukce zaměstnanosti již zastavila (ve 3. čtvrtletí činil meziroční růst 0,2 %, mezičtvrtletní dokonce 0,8 %).

Míra zaměstnanosti rostla nadále svižněji u žen.

Míra zaměstnanosti lidí ve věku 15 až 64 let ve 3. čtvrtletí vystoupala na 75,0 %. Meziročně posílila o 0,9 p. b. Podobně jako v předešlých čtvrtletích se dynamičtěji zvyšovala u žen, což zčásti souviselo s rychlejším zvyšováním důchodového věku. Míra zaměstnanosti v Česku byla ve srovnání s EU o 6 p. b. vyšší.

Graf č. 16 Obecná míra nezaměstnanosti mužů a žen, podíl vybr. skupin osob na všech nezaměstnaných (v %) a ekonomicky neaktivní chtějící pracovat (v tis.)*

Poznámka: všechny údaje týkající se nezaměstnanosti jsou sezónně očištěny.

*Jde o osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají (a nesplňují tak podmínky ILO pro nezaměstnané), ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat. Zdroj: ČSÚ (VŠPS – výběrové šetření pracovních sil)

Pokles obecné míry nezaměstnanosti se v průběhu roku 2018 prakticky zastavil.

Trend poklesu obecné míry nezaměstnanosti, který ve výrazně nezměněném tempu trval celé čtyři roky, se s příchodem roku 2018 prakticky zastavil. Sezónně očištěná míra nezaměstnanosti osob ve věku 15 až 64 let dosahovala v září u mužů 1,9 %, u žen 2,6 % (na sklonku roku 2017 činily obdobné podíly 2,0 %, resp. 2,9 %). Že další pokles nezaměstnanosti naráží na své limity, dokresluje i údaje o počtu registrovaných uchazečů o práci v evidenci úřadů práce (ÚP)³⁷. K meziroční redukci počtu nezaměstnaných (dle VŠPS) i ve 3. čtvrtletí z třetiny přispěli lidé, kteří byli bez práce déle

³⁷ Zatímco na konci dubna 2018 činil dle sezónně neočištěných údajů podíl registrovaných uchazečů o práci na obyvatelstvu ve věku 15 až 64 let 3,2 %, na konci září 3,0 %. Ve stejném období roku 2017 ale tento podíl klesl ze 4,4 % na 3,8 %. Počet uchazečů v evidenci ÚP není zcela srovnatelný s četností nezaměstnaných dle výsledků výběrového šetření pracovních sil. Uchazeči v evidenci ÚP mohou zahrnovat i osoby pracující (legálně – vykovávající tzv. nekolidující zaměstnání malého rozsahu, popř. i osoby pohybující se v zóně šedé ekonomiky) či osoby, které nemohou do zaměstnání okamžitě nastoupit (např. účastníci rekvalifikačních kurzů, osoby na mateřské či rodičovské dovolené, osoby dočasné práce neschopné).

než rok. Podíl těchto osob na celkovém počtu nezaměstnaných se snížil na 28,5 %³⁸, tedy na úroveň nižší než ve třech čtvrtinách zemí EU.

Počet pracovních míst v nabídce ÚP meziměsíčně rostl již téměř dva roky. Nová místa se stále častěji koncentrovala do méně kvalifikovaných manuálních činností.

Poptávka po pracovnících zůstává v tuzemské ekonomice nadále silná. Počet volných pracovních pozic v nabídce ÚP rostl (navzdory sezónním vlivům) nepřetržitě již 22 měsíců v řadě. Na konci září 2018 vyšplhal na rekordních 316 tis. míst. Údaje z posledních měsíců ale naznačovaly, že tempo přírůstků volných míst oslabuje. Přírůstek volných míst byl z pohledu kvalifikačních nároků i regionů značně nerovnoměrný. Na meziročním přírůstku míst se 85 % podílely pozice s velmi nízkými deklarovanými kvalifikačními nároky (maximálně základní vzdělání), z pohledu odvětví přibyla nejvíce místa v průmyslu (20,5 tis.), ve stavebnictví (10,0 tis.) a v odvětví administrativních a podpůrných činností, které zahrnuje i agenturní pracovníky (8,3 tis.). Naproti tomu nabídka míst pro osoby s maturitním či vyšším vzděláním vzrostla jen o 5,8 tis. Prohloubila se tak disproporce mezi skladbou nabízených míst a registrovanými uchazeči o práci.

Převis volných míst nad uchazeči hlásily na konci září již tři pětiny okresů.

Na konci září připadalo na jedno volné místo 0,7 uchazeče, počet volných míst začal přitom převyšovat četnost uchazečů od letošního dubna. Obdobná situace panovala na konci září ve třech pětinach okresů ČR. Na krajské úrovni byl mírný převis uchazečů registrován pouze na Ústecku (1,8) a Moravskoslezsku (2,2). Obdobné relace z hlediska kvalifikačních tříd dokládají, že problém podniků s nalezením kvalifikované i nekvalifikované manuální pracovní síly se nadále vyostřoval. V kategorii obsluha strojů a zařízení připadalo na volné místo 0,2 uchazeče, u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků 0,8. Nedostatek volných pracovníků se ale projevoval i u některých vysoce kvalifikovaných profesí (v kategorii specialisté připadalo na volné místo 0,8 uchazeče).

Nezaměstnanost dále klesala napříč téměř všemi státy EU. Česko si udrželo primát země s nejnižší úrovní nezaměstnanosti.

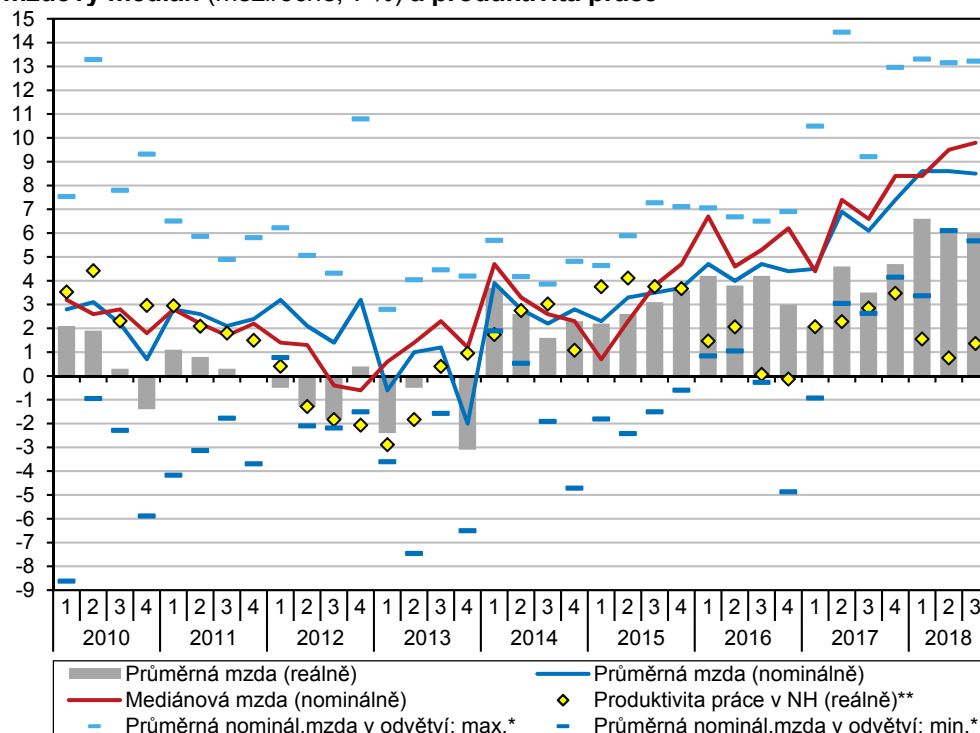
Obecná míra nezaměstnanosti klesala stabilním tempem i v EU. Na konci září 2018 činila (dle sezónně očištěných údajů) 6,7 %, v zemích platících eurem pak 8,1 %. Meziročně se v obou těchto uskupeních snížila o 0,8 p. b. Česko si i nadále drželo pozici státu s nejnižší nezaměstnaností, následované Německem (3,4 %). Nízkou nezaměstnanost (pod 4 %) vykazovaly i Polsko, Maďarsko, Nizozemsko a Malta. Míra nezaměstnanosti se meziročně snížila ve všech státech Unie (kromě Estonska). V některých státech (Francie, země jižního křídla eurozóny) byl však pokles navzdory vysoké loňské základně stále relativně pomalý. I proto se držela nezaměstnanost v eurozóně o téměř 1 p. b. nad úroveň lokálního minima (z vrcholu konjunktury minulé dekády), zatímco v celé EU tuto úroveň již ve 2. letošním čtvrtletí překonala.

Mzdový růst se v průběhu roku 2018 stabilizoval na vysoké úrovni.

V 1. až 3. čtvrtletí 2018 vzrostla dle podnikových statistik průměrná hrubá nominální mzda v národním hospodářství o 8,6 %, a mírně tak překonala tempa z konjunkturálních let 2007 a 2008. V průběhu letošního roku již růstové tempo mezd stagnovalo. Vysoký mzdový růst byl výsledkem především přetrvávající silné poptávky po pracovnících, která při praktickém vyčerpání volných pracovních sil v tuzemsku nemohla být adekvátně uspokojena. Důležitou roli hrála také hospodářská politika státu, jež se projevovala jak významným posilováním rozpočtových prostředků na mzdy zaměstnanců ve veřejném sektoru, tak i pravidelným navyšování minimální mzdy (s dopadem i na výši zaručené mzdy) tlumícím růst mzdové diferenciace. Silný tržní tlak na růst mezd doprovázený letošním zpomalením výkonu ekonomiky vyústil ve snížení míry zisku v podnikové sféře. Mzdová dynamika výrazně převyšovala vývoj produktivity práce. Zatímco v předchozích třech letech byl typickým rysem vývoje silný růst průměrných výdělků v odvětvích s velmi nízkou mzdovou úrovní, letos se jako významnější ukázala silná mzdová dynamika mezd v odvětvích s dominancí veřejných institucí.

³⁸ Nižšího podílu bylo v historii samostatné ČR dosaženo jen v letech recese 1997 a 2009, kdy řady nezaměstnaných výrazně posílili čerstvě propuštění pracovníci.

Graf č. 17 Průměrná hrubá měsíční mzda, rozpětí jejího tempa mezi odvětvími*, mzdový medián (meziročně, v %) a produktivita práce**

*Odvětví s relativně nejvyšším, resp. nejnižším meziročním tempem průměrné mzdy. Na přelomu let 2012 a 2013, resp. 2013 a 2014 nebyla vzhledem k nestandardnímu průběhu zahrnuta odvětví energetiky a peněžnictví a pojišťovnictví.
 **Podíl sezonně neočištěného HDP a zaměstnanosti (v pojetí národních účtů). Zdroj: ČSÚ

Mzdový růst akceleroval ve všech odvětvích s dominancí veřejných institucí. Dařilo se i činnostem v oblasti nemovitostí.

Ve finančním sektoru dále přetrvával relativně slabší mzdový růst.

Objem vyplacených mezd v těžbě a dobývání poprvé po pěti letech vzrostl.

Mzdová diferenciace se dále snižovala. Kupní síla mezd vzrostla o rekordních 6,3 %.

Za tři letošní čtvrtletí se průměrné výdělky relativně nejvíce meziročně navyšovaly ve vzdělávání (+12,7 %, o rok dříve o 4,9 %). Přesto výše mezd v tomto odvětví i ve 3. čtvrtletí za úrovní národního hospodářství stále mírně zaostávala. Jen nepatrně slabším tempem si letos polepšili i zaměstnanci v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech, o bezmála osminu rostly průměrné výdělky v odvětví veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení, resp. ve zdravotní a sociální péči. Z ostatních služeb vykázaly letos při svižném růstu zaměstnanosti nejvyšší tempo mzdy v činnostech v oblasti nemovitostí (+8,9 %), jejich výše však stále za úrovní celé ekonomiky o téměř osminu zaostávala. To dále platilo hlavně pro výdělky v ubytování, stravování a pohostinství (dosahovaly jen třetiny toho, co v odvětvích s nejvyšší mzdovou úrovní). Růst výdělků zde stále významně stimulovala rostoucí výše minimální mzdy, i tak činil za tři čtvrtletí „jen“ 7,5 % a poprvé po třech letech byl slabší než v celé ekonomice. Nejvyšší úroveň průměrných hrubých měsíčních výdělků si udrželi zaměstnanci v informačních a komunikačních činnostech, jakož i v peněžnictví a pojišťovnictví (za tři čtvrtletí shodně mírně přes 55 tis. korun). Ve finančním sektoru ale při slabém navyšování zaměstnanosti zůstalo tempo růstu výdělků již čtvrtým rokem v řadě pod úrovní celé ekonomiky. Ve zpracovatelském průmyslu růst průměrných mezd letos zrychlil jen mírně (na 7,6 %, o rok dříve 6,6 %), poprvé za posledních sedm let zde navíc objem vyplacených mezd zaostal za tempem v celé ekonomice. Ten naopak v nejmenší odvětvové sekci – těžbě a dobývání – poprvé po pěti letech vzrostl (výhradně zásluhou vysokého tempa průměrných mezd 8,6 %, neboť zaměstnanců meziročně o 4,2 % ubylo).

Mzdová diferenciace mezi odvětvími či regiony se dále mírně snižovala. Mediánová mzda se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšila o 9,8 %, u žen dokonce o 11,5 % (i v souvislosti se svižným růstem výdělků ve vzdělávání). Předstih růstu mediánové mzdy nad tempem průměrné mzdy přetrvává s drobnými výkyvy již tři roky. Pozitivní také bylo, že tempo růstu kupní síly mezd se oproti loňsku téměř zdvojnásobilo. Navzdory mírně sílící inflaci činilo v 1. až 3. čtvrtletí 6,3 % (nejvíce ve srovnatelné časové řadě od roku 2000).

7. Měnové podmínky

Růst měnověpolitických sazeb ve 3. čtvrtletí pokračoval.

Vzhledem k celkovým ekonomickým podmínkám (zrychlení inflace, tlak na trhu práce atd.) se ČNB rozhodla pro další zvýšení měnověpolitických sazeb. Ve 3. čtvrtletí došlo dokonce k vícenásobnému navýšení. Dvoutýdenní repo sazba byla navýšena na 1,25 % v srpnu a dále na 1,50 % ke konci září (dopad tohoto posunu však spadá do 4. kvartálu). Zvýšena byla i diskontní sazba (na 0,25 % a dále na 0,50 %) i lombardní sazba (na 2,25 % a 2,50 %). Vývoj měnových podmínek však byl ovlivněn i změnou sazeb, která proběhla na konci června. Kurz koruny vůči euru začal čtvrtletí nad hranicí 26 korun, ale měl tendence k posílení. Nejsilnější byl v druhé polovině září, kdy dosáhl 25,43³⁹ korun za euro. Na konci září se však trend obrátil a v poslední zářijový pracovní den dosáhl kurz 25,72 korun za euro. Kurz vůči dolaru byl více volatilní. V červenci se kurz držel mezi 22,40 a 21,80 korunami za dolar. Do poloviny srpna měna oslabila až na 22,71 korun za dolar. Následně však posilovala a 20. září dosáhl kurz 21,71 korun. Do konce září pak měna mírně oslabila na 21,97 korun za dolar.

Rostly i výnosy na krátkodobých a střednědobých dluhopisech. U těch s dlouhodobou splatností však úroky stagnovaly.

Přímým důsledkem zvýšení měnověpolitických sazeb je růst úrokových sazeb na mezibankovním trhu. Tříměsíční PRIBOR se během 3. čtvrtletí neustále posouval vzhůru. Jeho průměrná hodnota v červenci reagovala na červnový posun repo sazby a dosáhla 1,18 %. V srpnu průměr dosahoval 1,45 % a v září 1,54 %. Účinek zářijového rozhodnutí bankovní rady se pak přenesl do říjnového vývoje. Sazby na českých státních dluhopisech se během roku posouvaly nahoru. V samotném 3. čtvrtletí se zvyšovaly jen výnosy na dluhopisech se splatností do 2 (+0,45 p. b.) a 5 let (+0,29 p. b.). Dluhopisy s dlouhodobou splatností se od června držely na stejné úrovni výnosů (2,14 %).

U vkladů s dohodnutou splatností úrokové sazby pomalu rostou.

Úrokové sazby na běžných účtech domácností nadále setrvaly na technické nule (0,05 %). Ve 3. čtvrtletí však došlo k výraznějšímu nárůstu sazeb na vkladech s dohodnutou splatností (nárůst o 0,30 p. b. na 1,05 %). U nefinančních podniků se mírně zvýšily průměrné výnosy na běžných účtech, hranici 0,1 % však nepřekonal. Vklady s dohodnutou splatností pro nefinanční podniky začínají opět představovat lákavější alternativu pro ukládání finančních prostředků. Průměrná úroková sazba se u nich ve 3. čtvrtletí zdvojnásobila a posunula na 0,95 %. Pohled na strukturu peněžní zásoby pak ukazuje, že zatímco nárůst prostředků ve formě běžných vkladů a hotovosti byl jen mírný, vklady s dohodnutou splatností si udržely dvouciferné meziroční tempo růstu. Od počátku letošního roku jich přibylo o 63,2 mld. korun (39,7 %).

Zdražily se úvěry pro domácnosti i podniky.

Úrokové sazby na úvěrech na spotřebu pro domácnosti v předchozích letech výrazně klesaly, tento pohyb se však v polovině letošního roku zastavil a úročení se posunulo mírně vzhůru. Průměrná hodnota k 30. 9. 2018 tak činila 8,53 %. Pokračoval postupný růst sazeb na úvěrech na bydlení, který trvá již od počátku roku 2017. Ke konci 3. čtvrtletí dosahovala celková průměrná sazba 2,7 %. Úrokové sazby úvěrů pro nefinanční podniky se v předchozích čtvrtletích posouvaly vzhůru poměrně pomalu, ve 3. čtvrtletí však došlo k většímu nárůstu. Nejvýraznější nárůst zaznamenaly úvěry nad 30 mil. korun, u nichž se sazby v minulém období držely nejnižší ze všech sledovaných kategorií. Zatímco k 30. 6. byla průměrná sazba 2,25 %, ke konci září to bylo 2,92 %. Naopak úvěry do 7,5 mil. korun, které jsou tradičně úročeny nejvyšší sazbou (3,87 % k 30. 9.), se oproti předchozímu čtvrtletí zdražily nejméně (+0,20 p. b.).

³⁹ Kurzy devizového trhu vyhlášené ČNB v pracovních dnech. Není-li uvedeno jinak, jsou veškeré údaje převzaty z databáze ARAD České národní banky.

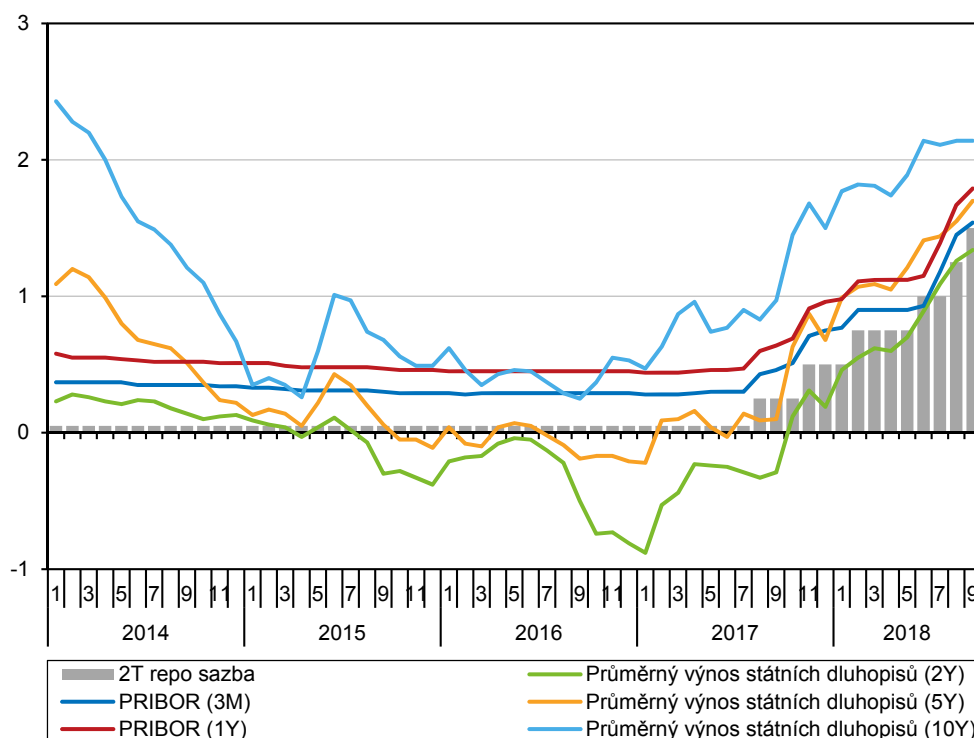
Objem spotřebních úvěrů rostl rychleji než loni. U hypoték rostl objem, počet nových smluv meziročně mírně vzrostl.

Zájem domácností o úvěrové financování neutuchal ani ve 3. čtvrtletí 2018. Meziroční dynamika objemu úvěrů na spotřebu ve druhé polovině roku 2017 mírně zpomalila, ve 3. čtvrtletí 2018 však překonala 9 %. Objem úvěrů na spotřebu poskytnutých domácnostem k 30. září dosáhl 212,3 mld. korun a zvýšil se meziročně o 17,8 mld. (9,1 %). Stále silně rostl objem úvěrů poskytnutých na bydlení. Objem hypotečních úvěrů poskytnutých domácnostem ke konci září činil 1 103,3 mld. korun a meziročně se zvýšil o 89,8 mld. Mírně (asi o 600) se meziročně zvýšil počet nových hypotečních smluv, který klesal od 2. čtvrtletí 2017. S časovým odstupem je patrný zlom ve vývoji spotřebitelských úvěrů na nemovitosti. Jejich výše silně rostla (dvouciferným meziročním tempem) v letech 2015 i 2016, ve 2. pololetí 2017 však došlo k náhlému útlumu růstu. Stagnace pokračovala i v dalším období. Rovněž u překlenovacích úvěrů ze stavebního spoření je zřejmé, že ve 2. pololetí 2016 se poptávka po nich prudce zvýšila, pravděpodobně ve snaze využít volnějších podmínek pro poskytování hypoték, a následně růst opět zvolnil. Kumulaci úvěrů na bydlení se snažila zabránit ČNB svými doporučeními.

Podniky se stále orientují na úvěry v cizí měně.

Úvěry a pohledávky za nefinanční podniky ukazují, že poptávka po úvěrech v cizí měně, kterou stimuloval počátek intervencí, neutichla ani po jejich ukončení. Ke konci 3. čtvrtletí vzrostl podíl těchto úvěrů a pohledávek na 30,9 %. Nejvyšší podíl měly úvěry v cizí měně u pohledávek se splatností mezi 1 a 5 lety, růst však probíhal u všech kategorií. Celkem (v korunách i cizí měně) vzrostl ve 3. čtvrtletí objem úvěrů a pohledávek u nefinančních podniků meziročně o 5,4 % (56,7 mld. korun). Podniky využívaly zejména úvěry s delší splatností. Zvyšoval se objem úvěrů poskytnutých podnikům ve zpracovatelském průmyslu (+19,8 mld. korun, 7,5 %), výrazné oživení se projevilo u stavebnictví (+7,0 mld. korun, 15,3 %). Konjunktura se projevuje zvýšenou investiční aktivitou v dopravě a skladování, což je provázáno i s nárůstem úvěrového financování (+7,5 mld. korun, 15,6 %). Naopak pokračovala redukce objemu úvěrů v sekci těžba a dobývání (-8,5 mld. korun, -46,0 %).

Graf č. 18 Tržní úrokové sazby (v %)

Zdroj: ČNB

8. Státní rozpočet

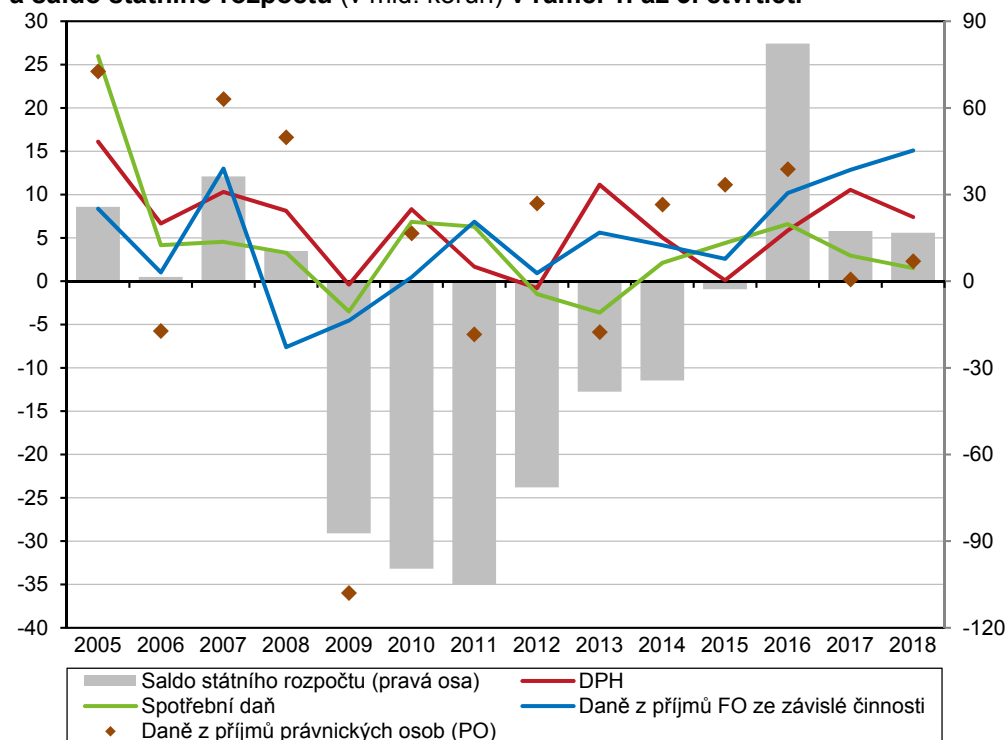
Státní rozpočet dosáhl přebytku již třetím rokem v řadě.

Výrazný růst příjmů SR nad úroveň rozpočtových očekávání byl způsoben zejména dobíhajícími platbami z rozpočtu EU.

Za tři čtvrtletí roku 2018 dosáhlo saldo státního rozpočtu (SR)⁴⁰ +16,8 mld. korun, v přebytku skončilo během tohoto období roku již potřetí v řadě. Letošní saldo zároveň představovalo třetí nejlepší výsledek po roce 2007. Na hospodaření státu měl i přes náznaky zpomalování stále klíčový vliv ekonomický růst. Výrazněji působilo i oživení investic (nejen na evropské, ale i národní projekty). V meziročním srovnání se projevoval efekt nepravdělného čerpání prostředků z evropských fondů, byť v menším rozsahu než v předešlých letech⁴¹. Saldo SR, jež představuje dominantní položku deficitu či přebytku hospodaření sektoru vládních institucí, čítalo v relaci k nominálnímu HDP za první tři letošní čtvrtletí +0,4 %.

Celkové příjmy SR se za tři čtvrtletí meziročně navýšily o 8,9 %, bezmála trojnásobným tempem oproti celoročnímu rozpočtovému očekávání. Zatímco dynamika daňových příjmů (bez pojistného na sociální zabezpečení – SZ) těmto očekáváním v zásadě odpovídala, u nedaňových a ostatních příjmů byla celoroční očekávaná výše dosažena již během července. Stály za tím především dobíhající závěrečné platby vztahující se k již skončenému programovému období 2007 až 2013 (ve výši 20,7 mld. korun), zčásti k růstu přispělo i oživení čerpání v předchozích měsících navázané na současné programové období (vliv 4,3 mld.). Rozpočtová očekávání výrazněji předčilo také tempo výběru pojistného na SZ (o 3,7 p. b.).

Graf č. 19 Celostátní inkasa vybraných daňových příjmů (meziročně v %) a saldo státního rozpočtu (v mld. korun) v rámci 1. až 3. čtvrtletí

Zdroj: MF ČR

Celostátní daňové inkaso vzrostlo o 8,4 %, nejrychleji v současném konjunkturálním období.

I přes posílení významu evropských zdrojů si klíčový vliv na růst všech příjmů SR nadále udržují daňové příjmy, jež vypovídají o kondici ekonomiky i efektivitě výběru daní. Celkové daňové příjmy SR vzrostly za tři čtvrtletí meziročně o 7,0 % (bez zahrnutí pojistného na SZ o 4,8 %). Vzhledem ke změně rozpočtového určení daní, jež od ledna

⁴⁰ Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí o pokladním plnění.

⁴¹ Dle propočtů MF ČR dosáhlo saldo SR očištěné na příjmové i výdajové straně o prostředky na programy z rozpočtu EU a Finančních mechanismů (EHP a Norské fondy, Program švýcarsko-české spolupráce) v 1. až 3. čtvrtletí 2018 -5,2 mld. korun (o rok dříve +0,9 mld.).

2018 přeměřovala další část celkového inkasa (u DPH) místním rozpočtům na úkor SR, vypovídá o skutečné dynamice výběru daní lépe jeho celostátní tempo. Dle něj vzrostlo za tři čtvrtletí celkové daňové inkaso o 8,4 %, nejrychlejším tempem v současném konjunkturálním období. K meziročnímu růstu nejvíce přispěly vyšší výběr pojistného na SZ (+35,5 mld. korun), DPH (+20,2 mld.) a daň z příjmů fyzických osob (+19,8 mld.).

Tempo výběru DPH za loňským vývojem i letošním rozpočtovým očekáváním zaostalo.

Meziroční růst celostátního výběru váhově dominantní daně – DPH – činil za tři čtvrtletí 7,4 %. Zaostal tak nejen za loňským vývojem, ale i za celoročním tempem očekávaným letos dle schváleného rozpočtu (9,0 %). Dynamika výběru DPH se stále výrazněji sblížovala s vývojem výdajů na konečnou spotřebu domácností či vlády (ty oproti prvním třem čtvrtletím loňského roku vzrostly nominálně o 6,3 %, resp. 10,4 %).

Růst inkasa spotřebních daní oproti tempu z loňského roku zmírnil. Pozitivně se projevil vliv vyšších výkonů v dopravě, jakož i růst sazeb daně u tabákových výrobků.

Z inkasa všech druhů spotřební daně získal SR za tři čtvrtletí meziročně o 1,5 % více (ve stejném období loňského roku bylo tempo dvojnásobné)⁴². Mírný růst letos zaznamenaly všechny hlavní druhy daně. Výběr váhově nejvýznamnější skupiny – daně z minerálních olejů – se navýšil o 1,6 %. Vliv pozitivního dopadu hospodářského růstu na osobní i nákladní dopravu tak převýšil negativní efekt spojený s administrativními a cenovými vlivy⁴³. K rozpočtově očekávanému mírnému výpadku příjmů u daně z tabákových výrobků letos zatím nedošlo, neboť inkaso vzrostlo o 0,7 %. Dopad přijetí protikuřáckého zákona (platného od června 2017) v podobě omezení spotřeby cigaret, popř. přesunu spotřeby k alternativním produktům (např. elektronickým cigaretám) se tak prozatím ukázal jako rozpočtově méně významný nežli vliv opětovného navýšení sazeb u tabákových výrobků (platného od ledna 2018). Z ostatních váhově spíše okrajových kategorií spotřební daně vzrostlo inkaso daně z lihu (o 6 %, resp. 0,3 mld. korun), u daně z piva meziročně stagnovalo.

Výběr daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti nadále posiloval a dokládal výborné postavení zaměstnanců na pracovním trhu. Naopak daňové příjmy plynoucí s podnikatelské činností pokračovaly ve stagnaci.

K růstu výběru přímých daní nejvíce přispělo inkaso daně z příjmů fyzických osob (DPFO) ze závislé činnosti. Jeho meziroční tempo sílilo již třetím rokem v řadě, když dosáhlo rekordních 15,1 %. V inkasu se pozitivně projevil dopad rekordního počtu pracujících i akcelerující průměrné mzdy (vlivem tržních faktorů i navyšování minimální mzdy), v opačném směru pak působila daňová politika státu (zvýšená podpora rodin s dětmi). Inkaso DPFO ze samostatné výdělečné činnosti zůstalo na konci pololetí kladné již třetím rokem v řadě (letos +3,8 mld. korun). Jeho výše se v posledních třech letech ale výrazně neměnila⁴⁴. Navzdory dlouhodobějšímu růstu ekonomiky i mírnému rozšiřování počtu podnikajících osob zatím zůstává výběr této daně za rozpočtovým očekáváním. Příznivě se naopak vyvíjelo inkaso DPFO z kapitálových výnosů (vybírané srážkou), jež za tři čtvrtletí vzrostlo o 13,2 %, nejvyšším tempem za poslední čtyři roky.

Tempo celkových výdajů SR se meziročně zdvojnásobilo a dosáhlo desetiletého maxima.

Celkové výdaje SR stouply za tři čtvrtletí meziročně o 9,2 %, jejich tempo se ve srovnání se stejným obdobím loňského roku zdvojnásobilo a zároveň dosáhlo desetiletého maxima. Zatímco v předchozích dvou letech přispívaly k jejich růstu jen běžné výdaje, letos se bezmála čtvrtinou podílely rovněž kapitálové výdaje. Za tři čtvrtletí „proinvestoval“ SR 60,9 mld. korun, meziročně o téměř polovinu více. Přesto zůstávala na konci září výše plnění investic pod dvěma třetinami celoročně rozpočtované částky⁴⁵.

⁴² Zvolnění meziročního tempa ilustrují i data ČSÚ. Ve váhově dominantní kategorii – motorová nafta – klesla spotřeba od ledna do srpna 2018 o 0,2 %, ve stejném období roku 2017 rostla o 4,0 %. Nižší tempa vykazala letos i spotřeba motorového benzínu (–2,2 % oproti +0,7 %) i leteckého petroleje (+9,3 %, resp. +15,7 %).

⁴³ Jde hlavně o tzv. zelenou naftu umožňující vrácení této daně subjektům působícím v oblasti živočišné prvovýroby. Tento odpočet se v letošním roce (na rozdíl od loňska) projevuje již v plné výši. Na spotřebu benzínu a motorové nafty mohly mít zčásti negativní vliv i rostoucí ceny. Zatímco v první polovině roku 2017 spotřebitelské ceny PHM klesaly (a ve 3. čtvrtletí spíše stagnovaly), letos tomu bylo naopak. Průměrná cena motorové nafty na konci září 2018 byla, podobně jako u benzínu Natural 95, nejvyšší od prosince 2014.

⁴⁴ Vzhledem k relativně nízkému objemu této daně je její meziroční srovnání velmi citlivé na změny v možnostech daňových odpočtů (slevy na druhého z manželů a daňového zvýhodnění na děti).

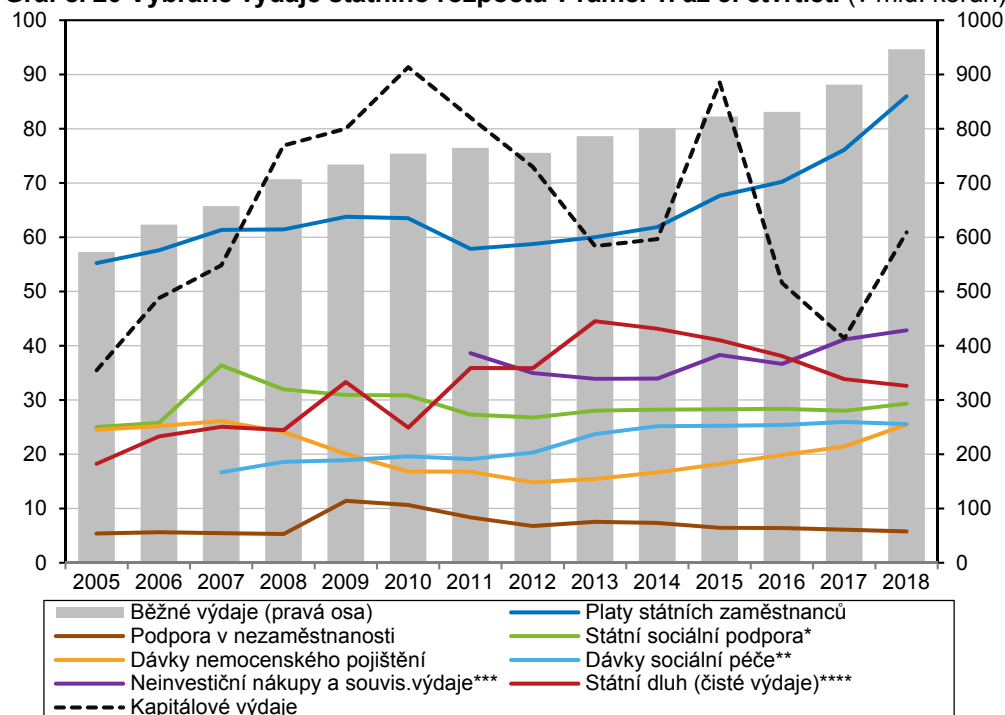
⁴⁵ Investiční aktivita státu dále zrychlovala i na počátku 4. čtvrtletí 2018. Za deset měsíců roku se objem investic přiblížil 80 mld. korun a dosáhl již 86 % celoročně rozpočtované částky.

Ke zrychlení investiční aktivity státu přispěly ve 3. čtvrtletí i vyšší výdaje na výhradně národní projekty.

Zatímco v první polovině roku byl růst investic tažen oživením čerpání prostředků z evropských fondů, ve 3. čtvrtletí výrazněji přispěly i vyšší výdaje na výhradně národní projekty (bez vztahu k EU)⁴⁶. Na celkových výdajích SR se investice za tři letošní čtvrtletí podílely 6,0 %, šlo však stále o třetí nejnižší hodnotu za posledních třináct let.

Graf č. 20 Vybrané výdaje státního rozpočtu v rámci 1. až 3. čtvrtletí (v mld. korun)

*Zahrnuje i dávky péčovské péče.
 **Zahrnuje dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o sociálních službách.
 ***Bez výdajů na obsluhu státního dluhu a výdajů na realizaci záruk.
 ****V čistých výdajích jsou započítány i příjmy kapitoly Státní dluh.
 Zdroj: MF ČR

K navýšení běžných výdajů přispěly nejvíce transfery územním rozpočtům.

Růst běžných výdajů SR silil druhým rokem v řadě. Za tři čtvrtletí byl meziročně vyšší o 7,4 % (o 1 p. b. nad úroveň rozpočtového očekávání). Navýšení běžných výdajů bývá tradičně taženo váhově dominantní položkou výdajů na důchody. Letos ale tuto roli převzaly neinvestiční transfery územním rozpočtům, jež byly meziročně vyšší o 18,1 mld. korun (16,2 %). Stály za tím především vyšší výdaje na přímé náklady základních a středních škol a také transfery obcím a krajům dle zákona o sociálních službách (ty v obou případech souvisely hlavně s navýšením mzdových prostředků). O více než osminu posílily i výdaje na platy v ústředních orgánech státní správy (byly primárně vázány na navýšení platových tarifů, nikoliv na rostoucí zaměstnanost). O více jak pětinu (přes 7 mld. korun) vzrostly také neinvestiční transfery podnikatelským subjektům, kde šlo především o prostředky na podporu obnovitelných zdrojů energie.

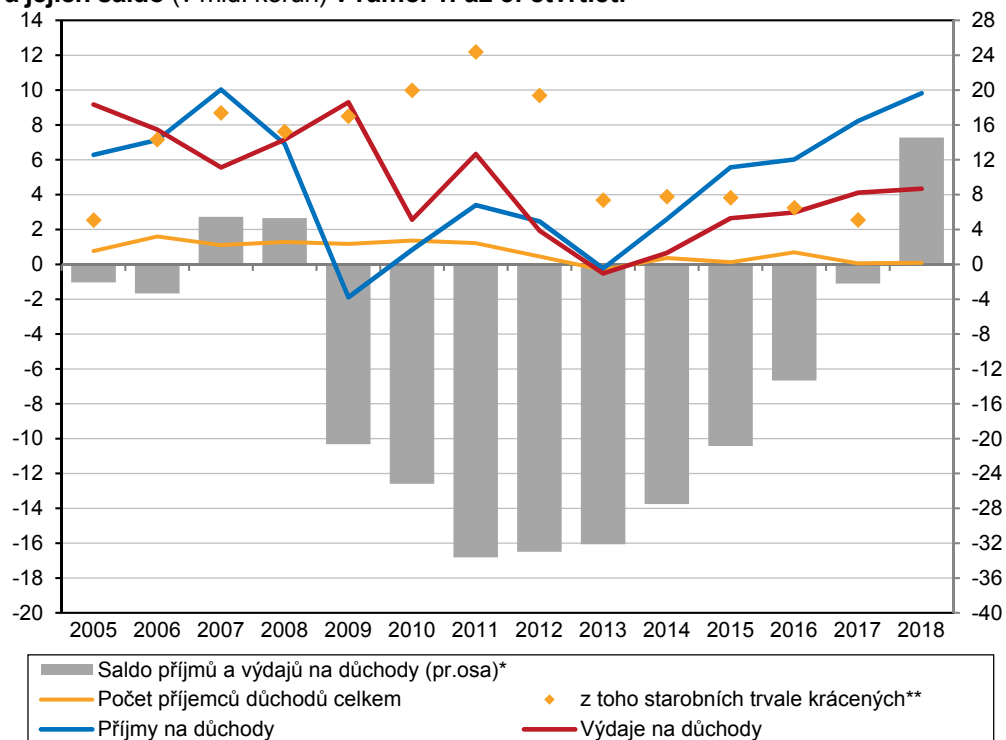
Tempo růstu výdajů na sociální dávky se zvyšovalo již třetím rokem v řadě. Letos k tomu přispěly hlavně nedůchodové dávky.

Rozhodující část běžných výdajů SR tvoří tradičně prostředky na sociální dávky. Za tři čtvrtletí bylo takto alokováno 414,9 mld. korun (41,2 % všech výdajů SR, nejnižší podíl za poslední tři roky). Výdaje na sociální dávky vzrostly o 4,6 %, meziroční tempo se zvýšilo již třetím rokem v řadě. Zatímco loni k tomuto zrychlení přispěly zejména vyšší výdaje na důchody, letos šlo primárně o nedůchodové dávky (tažené hlavně svižným růstem výdajů na nemocenské dávky, z menší části i dávkami státní sociální podpory;

⁴⁶ Investice realizované prostřednictvím národních zdrojů činily za tři čtvrtletí 23,2 mld. korun (mírně přes 40 % celoročně rozpočtem očekávané částky). Na financování společných programů EU a ČR (vč. společné zemědělské politiky) pak směřovalo 37,7 mld. korun (meziročně téměř o dvojnásobek více).

v opačném směru působily nižší výdaje na podporu nezaměstnaných a také dávky pomoci v hmotné nouzi⁴⁷).

Graf č. 21: Příjemci důchodů, příjmy i výdaje na důchody ze SR (meziročně v %) a jejich saldo (v mld. korun) v rámci 1. až 3. čtvrtletí

* Vyjadřuje rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody ze státního rozpočtu (z předběžných údajů). Nejsou zahrnuty výdaje na správu systému důchodového pojištění.
 **Jde o starobní důchod přiznaný před dosažením důchodového věku a krácený za předčasnost po celou dobu pobírání důchodu.
 Zdroj: MF, ČSSZ

Tempo růstu výdajů na důchody zůstalo podobně jako loni mírně nad 4 %.

Výdaje na důchody meziročně posílily o 4,3 %, podobným tempem jako ve stejném období loňského roku. Klíčovým faktorem růstu bylo nové nastavení valorizace důchodů⁴⁸, neboť počet lidí pobírajících důchod meziročně stagnoval na 2,893 mil. (mírné navýšení četnosti starobních důchodců – o 0,4 % – bylo kompenzováno poklesem ve všech ostatních kategoriích). Příznivá situace na pracovním trhu stimulovala růst výběru pojistného na důchody. Jeho meziroční tempo letos vyšplhalo těsně pod 10 % a prakticky vyrovnalo dosud rekordní hodnotu z roku 2007. Saldo důchodového účtu⁴⁹ tak poprvé za posledních deset let skončilo přebytkem (v rekordní výši 14,6 mld. korun).

Rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody se poprvé po roce 2008 dostal do kladných hodnot.

Snižování výdajů na státní dluh pokračovalo již pátým rokem v řadě.

Čisté výdaje na státní dluh⁵⁰ dosáhly za tři čtvrtletí 32,6 mld. korun. Jejich pokles pokračoval v rámci tohoto období roku již popáté v řadě. Oproti loňskému tempu (-11,2 %) však citelně zmírnil (-3,6 %). Stály za tím mj. i svižně rostoucí úrokové sazby u státních dluhopisů. Státní dluh činil na konci 3. čtvrtletí 2018 1 671 mld. korun, mezičtvrtletně mírně klesl (-2,5 %), meziročně naopak posílil (+3,8 %). Výše dluhu je v posledních šesti letech stabilizovaná, její krátkodobé fluktuace souvisejí se situací na dluhopisovém trhu i s nepravidelnostmi v rozložení splátek dluhu vzniklého

⁴⁷ Čerpání pomoci v hmotné nouzi se vlivem příznivější finanční situace domácností za poslední čtyři roky snížilo o 52 % (na 4,1 mld. korun v 1. až 3. čtvrtletí 2018).

⁴⁸ Od ledna 2018 došlo ke zvýšení základní výměry důchodu o 150 Kč a procentní výměry o 3,5 % (tj. v průměru o 475 Kč měsíčně). Průměrná výše starobního důchodu (sólo) činila dle údajů České správy sociálního zabezpečení ve 3. čtvrtletí 2018 výše 12 395 korun, meziročně o 4,8 % více. Šlo o nejsilnější růstové tempo (v rámci stejného období roku) z posledních deset let.

⁴⁹ Je vyjádřeno jako rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody ze SR (z předběžných údajů). Nejsou zahrnuty výdaje na správu systému důchodového pojištění (ty za 1. až 3. čtvrtletí dosáhly 4,8 mld. korun).

⁵⁰ Jde o saldo rozpočtové kapitoly 396 – Státní dluh.

Vnitřní zadluženost rostla, zahraniční nadále klesala.	v předchozích letech. Výpůjční potřeba státu byla nadále soustředěna na domácí trh. Zatímco vnitřní dluh se tak navyšoval (meziročně o 5,2 %), korunová hodnota vnějšího dluhu dále klesala. Vnější dluh se na celkové zadluženosti státu podílel necelými 15 %.
Míra zadlužení sektoru vládních institucí se meziročně snížila o více než desetinu. Přispěly k tomu hlavně přebytkové místní rozpočty.	Dluh celého sektoru vládních institucí ⁵¹ dosáhl dle aktuálních dat ČSÚ na konci 1. pololetí 2018 ⁵² výše 1 829 mld. korun. Míra zadlužení dosáhla 35,3 % HDP, meziročně se snížila o 4,2 p. b. K tomuto vývoji podobným vlivem přispělo jak snížení absolutní výše dluhu, tak růst nominálního HDP. Za celé 1. pololetí vykázal sektor vládních institucí přebytek 1,9 % HDP (o rok dříve 1,8 %) ⁵³ . Podobně jako v loňském roce k tomu přispěl především vysoký přebytek místních vládních institucí (letos 1,7 % HDP) doplněný kladným saldem hospodaření zdravotních pojišťoven. Naopak ústřední vládní instituce (v jejichž výsledcích se promítá primárně hospodaření státního rozpočtu) zaznamenaly v 1. pololetí mírný deficit (–0,2 % HDP).

⁵¹ Zohledňuje kromě státního rozpočtu i hospodaření ostatních ústředních vládních institucí a též územně správních celků i zdravotních pojišťoven.

⁵² Předběžné údaje o dluhu i deficitu sektoru vládních institucí za 3. čtvrtletí 2018 zveřejní ČSÚ 14. ledna 2019, Eurostat pak 21. ledna 2019.

⁵³ Údaje bez sezónního očištění. Po očištění činil letošní přebytek 1,6 % HDP, za 1. pololetí 2017 pak 1,4 % HDP.